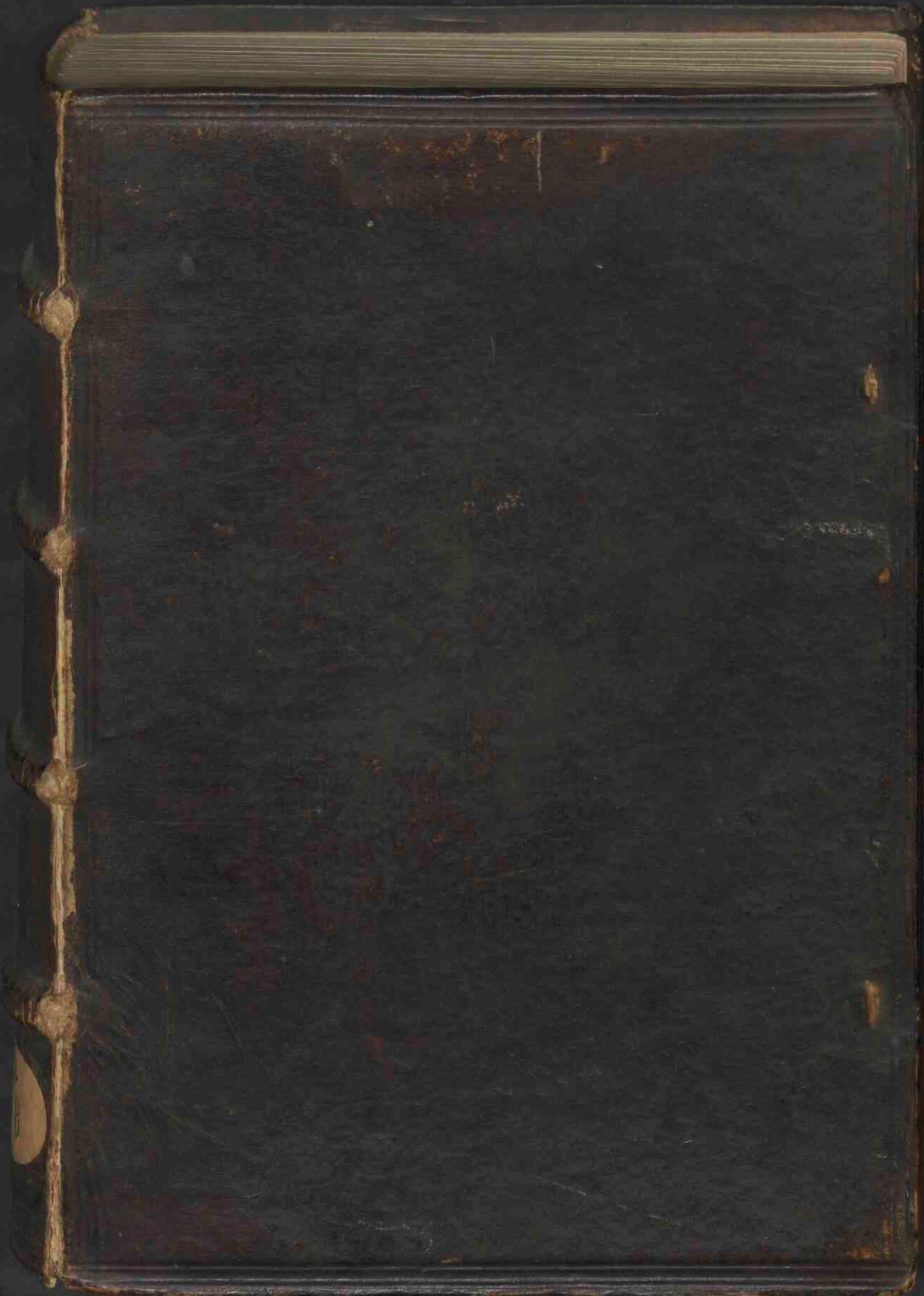

**De personali unione duarum naturarum in Christo, et ascensu
Christi in coelum, ac sessione ejus ad dextram Dei Patris. :
qua vera corporis et sanguinis Christi praesentia in Cœna
explicata est, & confirmata.**

<https://hdl.handle.net/1874/423834>

**Dit boek hoort bij de Collectie Van Buchell
Huybert van Buchell (1513-1599)**

Meer informatie over de collectie is beschikbaar op:

<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Wegens onderzoek aan deze collectie is bij deze boeken ook de volledige buitenkant gescand. De hierna volgende scans zijn in volgorde waarop ze getoond worden:

- de rug van het boek
 - de kopsnede
 - de frontsnede
 - de staartsnede
 - het achterplat

**This book is part of the Van Buchell Collection
Huybert van Buchell (1513-1599)**

More information on this collection is available at:

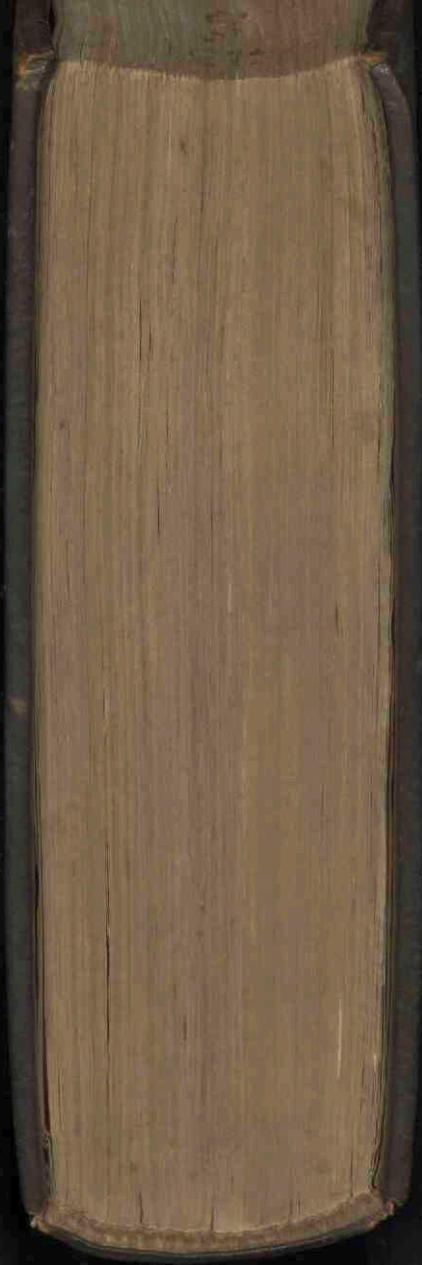
<http://repertorium.library.uu.nl/node/2732>

Due to research concerning this collection the outside of these books has been scanned in full. The following scans are, in order of appearance:

- the spine
- the head edge
- the fore edge
- the bottom edge
- the back board

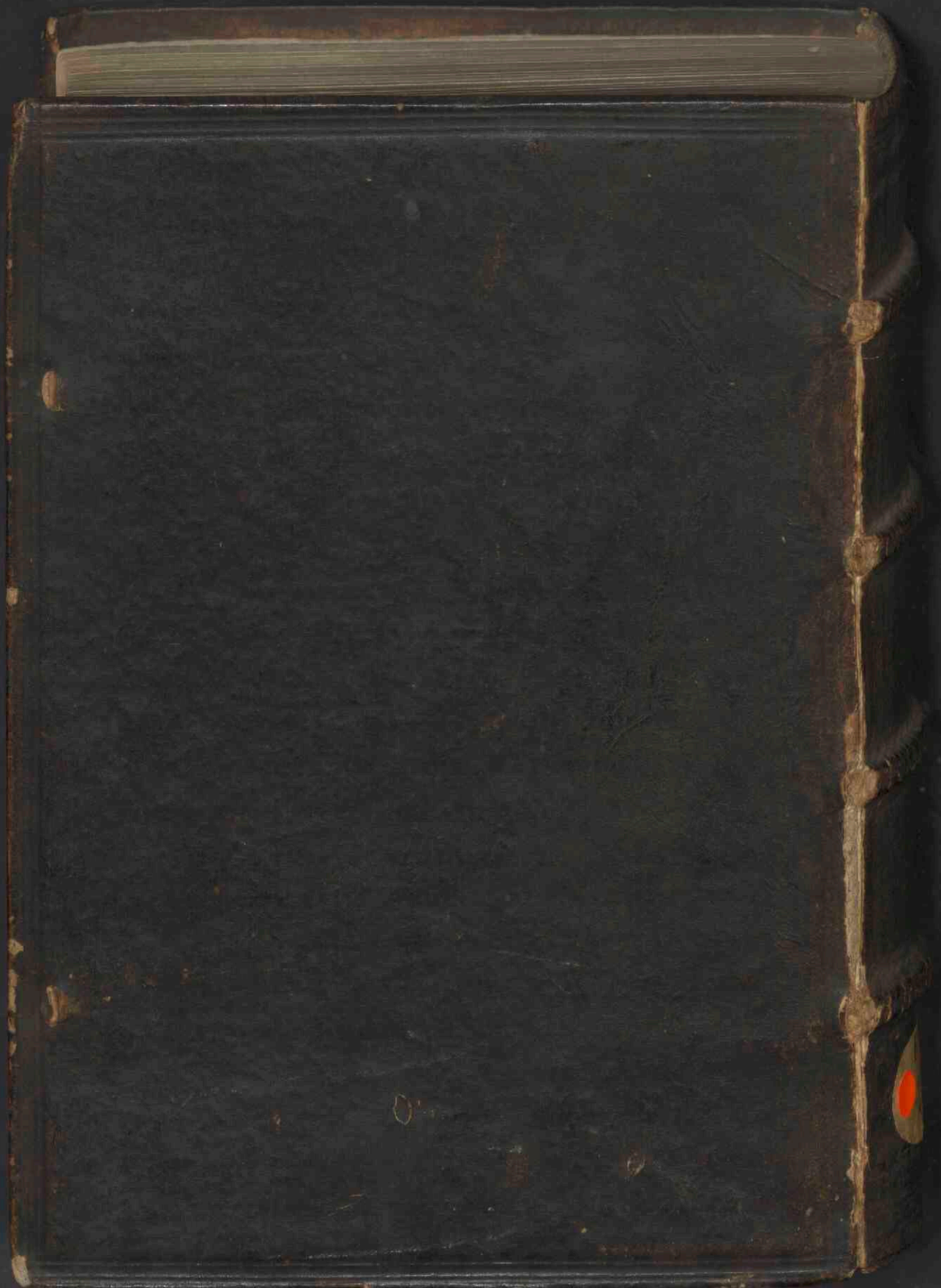
E. qu.

268

10. 131

het 5e stuk Declamator
d'eer zeldzaam

N. S. B.

N. 23. 9.

13 f

6. qu. 268

1

DE PERSONALI
VNIONE DVARVM NA-
TVRARVM IN CHRISTO, ET AS-
CENSV CHRISTI IN COELVM,
AC SESSIONE EIVS AD
DEXTRAM DEI
PATRIS.

QVA VERA CORPORIS
ET SANGVINIS CHRISTI PRAE-
sentia in Cœna explicata est,
& confirmata.

Autore
IOANNE BRENTIO.

Ex Donatione Hüb. à Büchel.

TVBINGAE APVD VIDVAM
VLRICI MORHARDI,
ANNO M. D. LXI.

DE PERSONALI

VITON D'AVAN MIA

TORIN

CHIA

NO

EXTRA

STATA

OZ A VIRA COPIA

LA

LA

LA

LA

LA

LA

LA

1875

TELEMA AND VIOVA

VIRICI BORNARDI

1875

PIO LECTORI

IOANNES BRENTIVS S. D.

IN APOLOGIA, QVA SVSCEPI
Confessionem Illustrissimi Princi-
pis ac Domini, D. Christophori du-
cis Vvirtenbergensis & Theccen-
sis, & Comitis Montbelgardn. &c.

Domini mei clementissimi defendendam, scri-
psi de Eucharistia, in explicanda consecratione
eius, quod vbicunq; est filius Dei, verus & æ-
ternus Deus, ibi sit etiam filius hominis, in vni-
tatem personæ à Deo assumptus. Hoc dictum
à nonnullis sic exceptum est, perinde ac si doce-
rem: Corpus Christi, corporali & crasso modo
in omnia loca diffundi & extendi. Visum est
igitur amicis, vt hoc paulò copiosius à me ex-
plicetur. Equidem videbar graues habere cau-
sas, cur hunc qualemcunq; laborem recusarem,
quòd nihil tam piè, tam circumspectè dici que-
at, quod Sycophantæ in calumniam rapere nõ
vereantur: & extent alia scripta, in quibus per-
sonalis illa, quam hypostaticam vocant, & mi-
randa vnio Deitatis & humanitatis in Christo,
ac sessio Christi ad dexteram Dei patris, tam lu-
culenter explicata & illustrata sunt, vt cui ea nõ
satisfecerint, haud scio, num tãquam ἰν τοῦ κατὰ κριτῆ

A ij sit

P R A E F A T I O.

fit relinquendus. Sed illi ita instare & vrgere perrexerunt, vt maluerim de sententia & auctoritate eorum aliquid pro mea tenuitate scribere, quàm fastidiosè resistere. Itaq; suscepi capita illa de inseparabili & indiuisa Deitatis & humanitatis vnione in Christo, de ascensu Christi in cœlum, & de sessione eius ad dexteram Dei patris, breuiter, & quoad eius fieri potest, perspicuè explicanda: vt ecclesiæ filij Dei rationem redderem, me nec excogitasse, nec sequi nouum dogma: & exponerem causas, cur doctrina de vera præsentia corporis & sanguinis Christi in cœna eius, constanter asserenda sit, & perpetuò retinenda.

Ac miranda sanè res est, quòd qui maxime omnium spirituales videri volunt, non possint, in tanto hypostaticæ vnionis & cœnæ Dominicæ mysterio, carnales suas de geometricis dimensionibus cogitationes, excutere. Finxerunt nouum & prodigiosum Vbiquitatis vocabulum, vt eò facilius rudibus & rerum nescijs imponât, ac persuadeant, nos etiam nouum & prodigiosum dogma excogitasse, & corpus Christi, tanquam alutam, in omnia loca geometricè extendere & diffundere. Ac si quidem inimici nostri maledicerent nobis, vt verbis Psalmi vtar, sustinuissemus vtiq;: & si hi, qui oderunt nos, locuti fuissent de nobis absurda,

P R A E F A T I O.

furda, abscondiffemus nos forsitan ab eis. Nunc autem illud grauiffimum est, quòd quos sperauimus in repellendo communi hoste socios & adiutores, eos deprehendamus odiosius & violentius in nos grassari, quàm vnquam ferè in hostes saeuierunt.

In explicanda ratione cœli, in quo Christus filius Dei sedet ad dextram patris sui, videntur maiestatem Christi in tam arctum concludere, vt in externo tantum cœlo hæreat, & non potius verè in cœlo ipso sit, cum est in cœna, aut etiam vbicunq; fuerit Deitas eius. Videntur etiã non posse altius mente sua assurgere, quàm ad Aristotèlica Axiomata:

ἅπαν σώματα ἐν τόποις.

Omne corpus est in loco. Et:

οὐδὲν ἄλλως σώμα ἔξω τῶν οὐρανῶν.

Nullum est omnino corpus extra cœlum.

His & alijs id genus Physicis axiomatis instructus & inebriatus, quomodo potest sibi verè persuadere, quòd filius Dei hominem, qui ex anima rationali & corpore cõstat, in indissolubilem, & perpetuò inseparabilem personę vnitatem, sibi assumpserit atq; vniuerit? Volui igitur de hac re in Ecclesia filij Dei, meam sententiam dicere, aut potius antè quidem dictam, à nonnullis autem temerè consputam, copiosius explicare; idq; testimonijs, non humana ra-

A iij tione

PRÆFATIO.

tione confictis, sed diuinitus traditis, quibus se
quoque multi, et magnæ & parvæ in Ecclesia au-
toritatis, monumentis literarum suarum adscri-
bunt. Nec dubito, quin si quis non cæcatus
partium studio, sed præditus vera pietate, dili-
genter ea expenderit, intelligat nos nihil pror-
sus noui docere, sed tantum ea, quæ vniuersa
Ecclesia hæctenus in symbolo religionis suæ re-
citât, Verbum caro factum est: Ascendit in cœ-
lum, adeoque supra omnes cœlos, & sedet ad
dextram Dei patris, iuxta veram Spiritus
sancti sententiam perspicue pro vi-
rili nostra euoluere & ex-
plicare. Bene ac cœ-
liciter vale,

IN DISPVATIONE DE PRAESEN-
 tia corporis & sanguinis Christi in coena
 eius, conuenit inter partes *περι του ειναι* de
 veritate horum verborum Christi, Hoc
 est corpus meum &c. Et, Hic est sanguis
 meus. Fatemur vtrinque haec verba Christi esse veris-
 sima, et ea esse in coena ad sanctificationem panis ac ui-
 ni in dispensationem corporis & sanguinis Christi, &
 in adnunciationem mortis eius recitanda, vt per fidem
 fiamus participes omnium beneficiorum, quae filius
 Dei nobis a patre suo per mortem & sanguinem suum
 impetrauit. Non autem conuenit inter partes *περι του*
διαβολας, hoc est, de sententia horum verborum. Nos
 enim seruamus *το ειναι* (quod literam vocant) verbo-
 rum Christi: & credimus, quod cum Christus his suis
 verbis porrexit discipulis panem & vinum, porrexe-
 rit etiam eis verum corpus suum edendum, & verum
 sanguinem eis bibendum, non tantum cogitatione ani-
 mi, aut efficacia, sed etiam verè realiter, ac substantialiter,
 etsi nec transubstantialiter (vt Papistae somniant)
 nec localiter (sicut nonnulli nos sentire calumniantur)
 praesentia. Alij autem sentiunt, corpus & sanguinem
 Christi accipi quidem in coena, sub figura et per fidem,
 ipsa vero non esse in coena realiter & substantialiter
 praesentia, sed esse tantum his temporibus in caelo. Et
 explicant hanc suam sententiam exemplo Solis, ac ra-
 diorum eius: quod quemadmodum Sol mole corporis
 sui est in caelo, radijs autem in terra, ita existimant hu-
 manitatem Christi tantum esse in caelo, Deitatem au-
 tem eius vbiq; adeoque in coena etiam, sed absq; huma-
 nitate, praesentem esse. Ac multa colligunt argu-
 menta, quibus conantur suam sententiam probare, no-
 stram autem refutare.

1. Dicunt,

1. Dicunt, quòd nostra sententia pugnet cum natura humani corporis, quippe quòd non possit simul esse in caelo & in cœna, ac in tot locis, in quibus cœna DOMINI celebratur. Quod & vetus Tragoedia dicit Τόνομα γίνεσθαι ἢ πολλὰχρῶ, τὸ σῶμα δ' ἓν. Nomen potest esse in multis locis, non autem corpus. Itaque non verentur iactare, nos facere Christum πολυσώματον, πολύτοπον, καὶ παντόπορον hoc est, multicorporeum, multilocum, & omnilocum. Vocant nos Capernaitas, σαρκοφάγους, hoc est, Carniuoras, Sanguisugas, Thyestas, Pantachusastas, Pantatopistas, Vbiquistas, Omnilocalistas, cultores pisti & impanati Dei, ac multa id genus alia horribilia conuicia in nos proijciunt.

2. Dicunt, quòd nostra sententia pugnet cum articulis fidei, Ascendit in caelum, sedet ad dexteram Dei patris. Et huc cumulant omnia dicta scripturae, ac veterum Patrum, quae testantur Christum esse in caelo. &c.

3. Dicunt, quòd fieri non possit, vt indignus manducet corpus Christi &c.

Sunt & multa alia, quae colligunt in sententiae suae patrocinium. Nos autem de his tantum, quae enumerauimus, in praesentia tractabimus, quòd & in his (vt mihi quidem videtur) tota controuersia praecipue sita sit, & his explicatis, alia facile diluantur: & quaedam haecenus ita sint euoluta & illustrata, vt ne aduersarij quidem ipsi multum amplius praesidij in eis collocent, cuius generis sunt. Caro nihil prodest. Surrexit non est hic. Ioannes est Elias, & multa alia.

Nos quidem ab initio contenti eramus simplici verborum Christi interpretatatione, & voluntatis ac omnipotentiae Dei agnitione. Sed quid faciamus? Aduersarij pertraxerunt nos in has disputationes, et haecenus nos in ijs detinent. Necessarium igitur est, vt Ecclesia filij Dei recte & pie de his erudiat.

P Rincipio, dicunt, Christum assumpsisse tale corpus humanum, quale nostrum est (solo peccato excepto). Cum autem hæc sit nostri corporis natura, quòd sit in vno tantum loco, nec possit simul in pluribus locis esse, necessariò sequi videtur, quòd & corpus Christi sit in vno tantum loco, nec possit esse simul in pluribus locis, in quibus cœna eius celebratur. Adhuc & illud. In Christo esse quidem vnionem duarum naturarum, diuinæ videlicet, & humanæ, vtramq; autem seruare suas proprietates: & iuxta Augustinum, diuinitatem Christi ita astruendam, vt veritatem corporis non auferamus.

Ad hæc paucissimis quidem & verissimè responderi potest, quòd etsi corpus humanum non potest esse simul in pluribus locis, sua ipsius natura & potentia, potest tamen id natura & potentia Dei. Quis enim potentia Dei modum præscribet? Quis virtuti eius terminum ponet? Et quòd, quemadmodum Christus in hoc seculo passus quidem est carne crucem & mortem, non autem necessitate sed voluntate: ita in hoc mundo fuit iuxta carnem in vno loco, non cogente necessitate, sed spontanea voluntate. Accedit & illud, quòd ne Papistæ quidem ipsi vnquam, quòd ego sciam, docuerint, Corpus Christi esse in pane cœnæ localiter, & circumscriptiue. Ac nostri sæpe & multum disertis verbis testificati sunt, se nullo modo tribuere præsentia corporis Christi in pane spacium locale. Iniuste igitur accusamur, quòd in dispensanda cœna dominica, vel detrahimus corpus Christi de cœlo, & includamus ipsum in panem localiter, vel faciamus Christum *πολυώματον καὶ πολυτόπον*, (hoc est) multicorporeum, & multilocalem.

Sed, quia obijciunt nobis diuersitatem duarum naturarum

B turarum

IOANNES BRENTIUS

turarum in Christo, quam certe nos quoque indubitanter credimus, fatemur & tuemur, alius erit repetendum, & diligentius expendendum.

- Manifestum ac verissimum est, quod Deus miserie filium suum in hunc mundum, ad redimendum humanum genus è tyrannide Satane. Hoc & Prophetæ cons
- Luc. 1.** cionati sunt, & explicuerunt Apostoli. Ecce (inquit Angelus ad Mariam) concipies in utero, & paries filium, & vocabis nomen eius Iesum, Hic erit magnus,
- Ioan. 1.** & filius altissimi vocabitur &c. Et aliàs. Verbum caro
- Ioan. 3.** factum est. Ac iterum. Sic Deus dilexit mundum, ut filium suum unigenitum daret, ut omnis qui credit in
- Rom. 1.** eum non pereat &c. Et apud Paulum: Segregatus in Euangelion Dei, quod ante promiserat per Prophetas suos in scripturis sanctis DE FILIO SVO, qui factus est ex semine David secundum carnem, qui definitus est filius Dei, in virtute secundum spiritum sanctificationis. Et rursus: Vbi venit plenitudo temporis, misit Deus filium suum factum ex muliere &c.
- Gal. 4.**

Hanc missionem filij Dei in carnem humanam vocauerunt maiores nostri, incarnationem: & interpretati sunt, quod Deitas & humanitas sint quidem diversissimæ naturæ seu substantiæ (altera enim est ab æterno, & rerum omnium creatrix, altera autem creata: & altera est spiritus, altera autem corporea) nec altera sit in alteram vel conuersa vel mutata, sed in Christo ita sint coniunctæ, aut potius vnitæ, ut prorsus vnã constituant personam, in æternum nunquam separandam. Itaque missio filij Dei in hunc mundum, ita intelligenda est, ut cum in vna æterna & simplicissima Diuinitate sint tres distinctæ personæ, Pater, Filius, & Spiritus sanctus, assumpserit humanam naturam seu substantiam (corpus videlicet humanum, & animam rationalem)

lem) non prima persona, quæ est pater, non tertia, quæ est Spiritus sanctus, sed tantum secunda, quæ est filius, & eam substantiam ita sibi vniuerit, vt non fiant duæ diuersæ personæ, sed maneat tantum vna persona. Et quanquam diuina substantia non mutetur in humanam, & vnaquæq; suas habeat proprietates, tamen hæ duæ substantiæ ita sunt in vnâ personam in Christo coniunctæ, vt altera ab altera re ipsa nunquam diuidatur. De qua re audienda est sententia maiorum nostrorum.

Concilium Ephesinum, et Cyrillus.

Si quis in vno Christo diuidit subsistentias post vnitatem, sola eas copulatione connectens, quæ secundum meritum vel authoritatem vel potestatem est, & non potius conuentu, secundum vnitatem naturalem, anathema sit.

*Concilium Chalcedonense, circiter annum
Christi .450.*

Confitemur **D O M I N U M** nostrum Iesum Christum ante secula quidem, de patre genitum, secundum Deitatem: in nouissimis autem diebus eundem propter salutem nostram ex Maria virgine *diuorata*, secundum humanitatem, vnum eundem Christum filium dominum vnigenitum, in duabus naturis, inconfuse, immutabiliter, **INDIVISE, INSEPARABILITER** agnoscendum, nusquam sublata essentia naturarum propter vnionem, magisq; salua proprietate vtriusq; naturæ & in **V N A M P E R S O N A M** atq; existentiam concurrente, non in duas personas partitum atq; diuisum, neq; diiunctum, sed vnum, eundemq; filium vnigenitum.

Quid pluribus opus? Apud Athanasium & alios

B ₂ veteres

IOANNES BRENTIVS.

veteres extat manifestè hæc similitudo. Sicut caro & anima rationalis vnus est homo, ita Deus & homo vnus est Christus. Qua similitudine significatur, quòd quemadmodum in homine, quamdiu existit & manet homo, caro & anima separari non possunt, ita in Christo Deus & homo non queant ab inuicem diuelli.

Et Leo in epistola 81. Vnus est **DOMINVS** Iesus Christus, & veræ Deitatis veræq; humanitatis in ipso vna prorsus eademq; persona, neq; huius Vnionis soliditas **VLLA** poteit **DIVISIONE** seingi &c.

Et iterum. Nec interest, ex qua Christus substantia nominetur, cum **INSEPARABILITER** manente vnitate personæ idem sit & totus hominis filius propter carnem, & totus Dei filius propter vnã cum patre Deitatem &c.

Et paulo antè. Quamuis ab illo initio, quo in vtero virginis verbum caro factum est, nihil vnquam inter diuinam, humanamq; substantiam diuisionis extiterit, & per omnia incrementa corporea vnus personæ fuerint totius temporis actiones, ea ipsa tamen, quæ inseparabiliter facta sunt, nulla permixtione confundimus &c.

Poffem multa alia veterum testimonia recitare, quibus probatur, quòd diuina & humana natura seu substantia sint in Christo in vnã personam ita copulatæ, vt nulla creatura, imo ne mors quidem potuerit eas à se inuicem diuidere ac separare. Sed quia existimo nullos esse hîsce temporibus, qui fateantur se duas in Christo naturas diuellere, non ero in recitandis Patrum testimonijs longior.

Quid ergo hinc sequitur? quid dicemus? An non perspicuum est, quòd cum Deitas & humanitas in vnã persona

persona Christi inseparabiliter, & indiuulſe coniun-
 guntur, neceſſarium ſit, vt ubicunq; eſt Deitas, ibi eti-
 am ſit humanitas Chriſti? Certè niſi hæ duæ naturæ ſic
 ſemper vnitæ in Chriſto maneant, vt altera nuſquam
 ſit ſine altera, fieri non poteſt, vt Chriſtus vna maneat
 perſona. Si enim Deitas Chriſti alicubi eſt ſine huma-
 nitate eius, duæ erunt perſonæ, non vna. Quid igitur
 eſt, quòd nonnulli dicunt, perſonam Chriſti non habere
 re vbiq; ſibi humanitatem vnitam? Hoc quidem for-
 titer affirmant, ſed quibus rationibus? & quomodo
 conueniet cum eo, quod vniuerſa ſemper Eccleſia ſen-
 ſit, duas naturas in vna perſona Chriſti ita coniunctas,
 vt re ipſa ab inuicem ſeparari non queant, ac ſi mul-
 tum, ſolo intellectu ſeparentur? Non eſt nobis in præ-
 ſentia ſermo de operatione, ſed de Vnionem naturarum
 in perſona Chriſti. Scimus perſonam Chriſti aliud ex
 diuina, aliud ex humana natura operari, niſilominus
 tamen hæ duæ naturæ, quantumcunq; diuerſas habe-
 ant proprietates & operationes, perpetuò ſunt in vna
 Chriſti perſona ita coniunctæ & vnitæ, vt nunquam
 ſeparari queant. Non pigebit hoc loco recitare testi-
 monium Gelasij in libro de duabus naturis in Chriſto,
 aduerſus Eutichen & Neſtorium. Quamuis (inquit
 Gelasius) vnus atq; idem ſit dominus Ieſus Chriſtus,
 & totus Deus homo, & totus homo Deus, & quicquid
 eſt humanitatis, Deus homo ſuum faciat, & quicquid
 eſt Dei, homo Deus habeat: tamen, vt hoc permaneat
 ſacramentum, nec poſſit ex aliqua parte diſſolui, ſic to-
 tus homo permanet eſſe, quod Deus eſt, vt totus Deus
 permaneat eſſe, quicquid homo eſt. Si aliquid, quod
 abſit, vel diuinitatis vel humanitatis inde deceſſerit, ſe-
 quatur ineffabilis reſolutio Sacramenti, & quod dictu
 audituq; fugiendum eſt, vel homo, Deus eſſe iam deſi-

*Gabri. in 3. libro
 ſenten: diſt. 22. de
 bio 2.*

Gelaſius.

nat, si sola illic humanitas, non etiam Deitas perseue-
 rat, vel Deus homo consequenter esse desistat, si sola
 illic Diuinitas, non etiam humanitas vnita permaneat.
 Hactenus Gelasius. Dicitu (inquit) audituq; fugiens
 dum est, si sola illic Diuinitas, non etiam humanitas v-
 nita permaneat. Qua ergo fronte audent illi dicere,
 personam Christi non habere vbiq; sibi humanitatem
 vnitam? Certe Deitas & humanitas Christi, sunt vna
 & inseparabilis persona, quemadmodum supra dictū
 est. Negari autem non potest, quin quæcunq; sunt v-
 nita inseparabiliter, vbiq; vnū est, ibi sit & relis-
 quum, nec sit vllus locus, aut locorum spacium, quod
 ea possit separare. Sed respondere solent, hoc tum ve-
 rum esse, cum alterum eorum, quæ sic vniuntur, non
 excedat alterum, nec sit maioris ambitus, quàm reli-
 quum. Quasi vero hîc sit dandus locus Geometricis
 de ampliori excessu, et maiori ambitu. speculationibus,
 & quasi hanc ineffabilem & inseparabilem vnionem,
 cuius nullum aliud extat in vniuersa rerum natura ex-
 emplum, dissoluere queant vnus immensitas, & alte-
 rius dimensitas: ac nō potius nos in summam admira-
 tionem adducāt: cum per fidem certō sciamus, quod fi-
 lius Dei assumpserit filium hominis in eandem perso-
 nam, & ornauerit eum omni sua maiestate, atq; euex-
 erit eum ad dextram Dei patris, vt sicut filius Dei fuit
 ab æterno immensæ potentia, ita nunc filius hominis,
 postquam in unitatem personæ assumptus est, eiusdem
 sit maiestatis, et corā omnia gubernet. Sed hîc vide mi-
 hi personæ definitionē. Persona, inquit, est rationalis
 naturæ indiuidua substantia, Si persona est substantia
 indiuidua, quomodo diuinitas Christi non haberet se-
 cum humanitatē, quam in vnitatem personæ assump-
 sit, vbiq; esset, vnitam? Sciamus igitur quod in Chris-
 ti

ſſi persona, non ſit conſulenda ratio hominis, ſed ſententia ſpiritus ſancti: quæ cum teſtificetur verbum carnem factum eſſe, & duas naturas in Chriſto hypotaſtice & perſonaliter, ideoq; inſeparabiliter vnitas, non eſt ei vlllo modo repugnandum. Non capit hoc myſterium humanus intellectus per ſuas rationes, capit autem fides per ſpiritum ſanctum.

Sed iterum obijciunt, vnum tantum eſſe infinitum & immenſum. Si igitur humanitas Chriſti ibi ſemper eſſet, vbicunq; eſt Deitas, an non eſſent duo infinita & duo immenſa? Sic quidem argutatur humana ſapientia. Cui etiam ex Philoſophia eius reſponderi poteſt, quòd etſi humanitas Chriſti eſſet vbicq; in omnibus locis, tamen ne ſic quidem eſſet infinita. Neq; enim loca, nec mundus ipſe, quo omnia loca deſiniuntur, ſunt infinita. Et ſi proprie loquendum eſt de infinito, libet recitare verba Nazianzeni: *ὁ γὰρ διὰ τὸ ἀπεῖρον θεωρούμενον, κατὰ τὰ ἀρχαῖα, καὶ τὸ πλῆθος: τὸ γὰρ ὑπὲρ ταῦτα καὶ μὴ ἐν ταῦτοις, ἀπειρον*, hoc eſt. Infinitum conſideratur dupliciter, & ſecundum initium, & ſecundum finem: quicquid enim hic ſuperat, nec in illis continetur, infinitum eſt. Quare etſi humanitas Chriſti nunc poſt vnionem eſt, vbicunq; fuerit Deitas eius, tamen non idcirco caret initio, ſicut Deitas, ideoq; non eſt, hac in parte, infinita. Sed audiamus quod ſapientia verbi Dei docet. Deitas enim & humanitas in Chriſto non ſunt duæ perſonæ, ſed vna tantum perſona: & non ſunt duo Chriſti, ſed vnus tantum Chriſtus. Vnum ergo tantum infinitum, vnum immenſum. Quòd ſi non de perſonæ vnitate, ſed de ſubſtantiarum diuerſitate loquendum eſt, quid obſecro prohibet, quò minus id quod conuenit vni ſubſtantiaæ per ſe, hoc conueniat alteri per accidens, ut Dialectici loquuntur? Vetus & verus fermo eſt

IOANNES BRENTIUS

est de Christo, quòd, quicquid conuenit filio Dei per naturam, hoc conueniat filio hominis per gratiam. An non solus Deus est infinitæ potentia, infinitæ sapientia, infinitæ bonitatis, infinitæ iustitiæ? Et tamen, cum verbum caro factum sit, verbum carni ita vnitum est, vt in eam effunderet omnem deitatis suæ maiestatem, *Col. 1.* sicut paulò ante indicatum est. In ipso, inquit, Paulus, *Col. 2.* complacuit omnem plenitudinem diuinitatis habitare. Et iterum: In quo sunt omnes thesauri sapientia & scientia absconditi. Ac rursus: In ipso inhabitat omnis plenitudo diuinitatis corporaliter. Quid igitur? Dicemus ne duo esse infinita, potentia, sapientia, bonitate, & iustitia? siquidem sermo est de natura: vnum certe tantum est infinitè potens, sapiens, bonum, & iustum, quod est Deus ipse. Si autem sermo est de gratia, profecto fieri non potest, quin filius Dei effundat omnem suam maiestatem in filium illum hominis, quem in vnitatem personæ vnione hypostatica ex impenetrabili suo consilio, et gratuita clementia assumpsit, vt quod ille est per se, & natura, hoc iste sit per accidens (hoc est) alieno beneficio & gratia, propter hypostaticam vnionem. Paulus de maiestate Christi scribens. Deus, inquit, constituit illum ad dextram suam in cœlestibus, super omnem principatum & potestatem, & virtutem, & dominationem, & **OMNE NOMEN**, quod nominatur, non solum in hoc seculo, verum etiam in futuro. Hoc certe est filium hominis euehere in infinitam potentiam, sapientiam, bonitatem, & iustitiam. Quod si filius hominis factus est in his rebus suo modo infinitus, & immensus, quomodo filius Dei non eueisset etiam eum ad illam infinitatem, qua omnia tam supera quàm infera cœlesti modo replet?

At

At hoc, inquit, pugnat cum natura humani corporis, Et Augustinus ait. Tolle spacia locorum corporibus, nusquam erunt, & quia nusquam erunt, non erunt. Non ignoro, hæc, quæ de maiestate Christi, ad quam euectus est filius hominis, à filio Dei dicuntur, videri humanæ rationi absurdissima, ac planè impossibilia. Sed hypostatica diversissimarum naturarum vnio, in persona Christi traditur in sacra scriptura, per Spiritum sanctum nobis agnoscenda & credenda: & quanquam hæc vnio est absurditas absurditatum, tamen humanus intellectus necesse habet ei cedere, & sese in obsequium verbi Dei captiuum reddere. Quare non est mirandum, quòd ex vna illa, & maxima absurditate, multæ aliæ sequantur iuxta humanum intellectum absurditates. *Εν τῷ γὰρ ἀτόπου δοθέντι, τὰ ἄλλα συμβαίνει* hoc est, vno absurdo concessio sequuntur infinita. Rectè hac in parte Augustinus monet. Credamus hoc, inquit, *August. to. 10. ser. 147.* frates, Et si argumenta Philosophorum difficile soluimus, illud quod demonstratum est in domino sine difficultate teneamus. Illi garriant, nos credamus. Et *Augu. de ciuit. Dei, li. 12. cap. 17.* alàs: Impias (inquit) argumentationes, si ratio refutare non posset, fides irridere deberet. Sinamus igitur & nos Philosophos garrere, & rideamus physicas & geometricas ipsorum argumentationes, quas ad refutandum & dissoluendum summum illud mysterium hypostaticæ duarum naturarum vnionis in Christo, recitare solent. Et tamen ne videamur temerè ridere, et nobiscum, hoc est, cum nostra professione pugnare, explicabimus nostram, quòd ad eius fieri potest, sententiam. Nam, cum obijciunt nobis diuersitatem naturarum in Christo, & quòd nec diuina natura mutetur in humanam, nec humana in diuinam, similiter quòd vnaquæque natura in Christo retineat suas proprietates, videntur

illi nos ex nostra Theologia, non ex sua Philosophia oppugnare: sed res longe aliter se habet, de quo nobis aliquid in praesentia dicendum est.

Primum enim, cum dicitur, divinam naturam in Christo non mutari in humanam, nec humanam in divinam, vocabulum naturae recte intelligendum est. Aliquoties enim hoc nomine significatur ipsa rei substantia. Aliquoties rei proprietates & accidentia. Cum ergo dicitur, quod in vna persona Christi sint duae diversae naturae, quarum altera non mutatur in alteram, & quae non sunt confundendae, nec inter se commiscendae, nomen NATVRÆ intelligendum est de ipsa rei substantia. Vt in persona Christi est substantia divina, quae est spiritus increatus, & ab aeterno; Est & substantia humana, quae est corporea, & non fuit ab aeterno, sed est creata. In hypostatica igitur vnione Christi, nec Deitas, quae est spiritus increatus, ab aeterno, mutatur vnquam in humanitatem, quae est substantia corporea & creata, nec humanitas mutatur vnquam in Deitatem: sed vnaquaeque substantia manet in persona Christi inuiolata, & immutata. Si autem nomen NATVRÆ intelligitur pro rei proprietatibus seu accidentibus, obscurum non est, quod Deitas sit res simplicissima, nec vllum in eam accidens cadat: ideoque sit immutabilis & impasibilis, humanitas autem sit res composita, & varijs accidentibus obnoxia, quae & substantiam rei non mutant, & praeter subiecti, vt Dialectici loquuntur, corruptionem adesse possunt & abesse. Quare, etsi humana substantia obnoxia est passioni & morti, tamen haec proprietas, non sic inhaeret homini, vt ea mutata, mutetur & hominis substantia: sed potest & adesse (est enim & Christus carne sua passus et mortuus, sunt & reliqui homines passioni & mor-

ti obs

ri obnoxij) et abesse (nam et Christus in resurrectione sua euasit passionem & mortem : & reliqui omnes homines fient tandem impassibiles & immortales) Nihilominus tamen, vt Christus post resurrectionem, ita & reliqui homines in sua resurrectione retinent veram & perfectam humanam substantiam. Quod si hæc proprietatum seu accidentium mutatio, non mutat rei substantiam, quomodo non posset etiam immutata manere substantia corporis, etiamsi alicubi non esset localiter in loco, cum in loco esse non sit corporis substantia, sed tantum proprietas substantiæ accidentaria? Quod si dixeris, esse in loco, tam proprium esse corpori, vt ab ipso separari non queat: fingamus interim hoc suo modo verum esse, non tamen negari potest, quin quod est naturæ impossibile, hoc sit diuinæ potentiae & industriæ, non possibile tantum, verum etiam facile. Et quid? An non coelum maximum omnium corporum, etsi continet intra se omnia loca, tamen ipsum in nullo est loco, quandoquidem Aristoteles ipse definiat, *ἂν δὲ τὸ πᾶν, ἂν δὲ κενόν, οὐδὲ χρόνος ἐστὶν ἔξω τοῦ ὄντος* quod neq; sit locus, neq; vacuum, neq; tempus extra coelam?

Deinde, cum tribuitur Christo humanum corpus, non est simpliciter considerandum, quæ sint proprietates, quæ accidentia humani corporis per se, in hoc mundo, & pro conditione huius mundi: sic enim manifestum est, quod corpus sit in loco localiter & circumscriptiue, id quod res ipsa testificatur: sed maxime omnium considerandum est, quod corpus illud Christi vnitum sit cum filio Dei, vnione hypostatica seu personali, ac inseparabili, vt vbiq; est filius Dei, ibi sit etiam corpus eius, ne si alicubi esset Deitas Christi, vbi non esset humanitas eius, vnitas personæ

discerpatur. Itaq; etsi humanam naturam extra Christum, & iuxta Physicas rationes, in vno tantum loco, esse oportet, sicut Augustinus dicit, & Christus suscepit tempore Ministerij & conuersationis suæ in hoc mundo humanas (præter peccatum) imbecillitates, ac fuit corpore suo, pro conditione huius mundi, in loco circumscriptiuè; tamen interea hypostatica vnio non fuit dissoluta, vt vbiq; fuit Deitas Christi, ibi non secum habuerit etiam humanitatem suam, idq; non localiter, sed, vt ex illo Propheta dicto, (Ego cœlum & terram repleo) veteres locuti sunt, repletiuè. Quam igitur gloriam corpus Christi, vel habuit in hoc seculo, vel iam habet in altero seculo, non habet ex natura humanitatis per se, sed ex natura Deitatis, cum qua corpus Christi hypostatica seu personali vnione inseparabiliter est vnitum. Præterea cum humanitatem Christi Deitati eius ita coniungimus, seu vnimus, vt vbiq; est Deitas, ibi secum habeat humanitatem, non tribuimus Christo multa & varia corpora, nec tribuimus corpori eius localem extensionem, aut diffusionem, sed euehimus ipsum vltra hunc corporalem mundum, extra omnem creaturam, & locum, & collocamus, iuxta conditionem hypostaticæ vnionis, in cœlesti maiestate: quam etsi tempore carnis suæ in hoc seculo dissimulauit, seu ea sese, vt Paulus loquitur, exinanauit, tamen nunquam ea caruit. Potestatem (inquit Cyrillus) quam post resurrectionem dicit sibi datam, ante resurrectionem quoq; habebat. Itaq; non habuit vel duo vel tria, vel quatuor vel plura corpora, aliud quidem in Hierusalem, cum in templo concionaretur, aut in cruce penderet, aliud in vrbe Roma, aliud Athenis, aliud in cœlo: sed vnum idemq; corpus, quod erat in Hierusalem visibiliter, & localiter, erat cum Deitate,

te, vbiq; ea esset, extra omnia loca, inuisibiliter, & illocaliter. Neq; enim ea loca, quæ sunt in nostris humanis oculis diuersa, & à se inuicem distantia, sunt tot, tanta & talia in oculis diuinæ maiestatis: sed sicut omnia tempora sunt ei momentum, ita & omnia loca, sunt ei vnus locus, imò ne punctus quidem loci, aut si quid minutius dici potest. Quare cum coniungimus Deitatis Christi humanitatem eius, non extendimus, nec diffundimus corpus eius corporali & locali modo, sed tribuimus ei illam maiestatem, quam quidem humana ratio comprehendere non potest, sed quæ ipsi propter hypostaticam vnionem debetur: & quam non tam miraculis, quam resurrectione à morte, ascensu suo in cælum, & sessione sua ad dexteram Dei patris patefecit. Porro ex hac admiranda & ineffabili vnione oritur celeberrima illa in Ecclesiasticis scriptoribus, communicatio idiomatum. Neq; enim posset vlla esse vera idiomatum communicatio inter diuinam & humanam naturam in Christo, nisi hæc duæ naturæ essent in vna persona inseparabiliter vnitæ & consociatæ. Sed priusquam dicamus de re, dicemus de vocabulis. Cum enim scholæ vocent proprietates alicuius linguæ, Græcæ (exempli gratia) aut Germanicæ idiomata, existimant multi, quòd cum dicitur, inter diuinam & humanam naturam Christi esse communicationem idiomatum, intelligendum sit, esse tantum communicationem proprietatum vocabulorum, & non proprietatem rerum. Ac veteres rectè quidem docuerunt, quantum ego hæcenus iudicare possum, de communicatione idiomatum. Scholastici autem & recentiores nonnulli, cum dicunt personam Christi non habere vbiq; secum vnitam humanitatem, videntur affirmare, in Christo esse tantum communicationem verbalem, non realem, vt Christus

dicatur quidem verbis Deus, non autem sit reuera Deus, hoc est diuinitas & humanitas non sint vbiq; realiter & personaliter in Christo vnita. His fiet tandem Christus homo, non veras Deus, sed tantum nuncupatiuus. Et patietur pro peccatis nostris Deus Christus, non verè, sed tantum sermone. Nos autem intelligimus in hac materia per idiomata, non tantum vocabulorum, sed etiam rerum proprietates: vt cum per communicationem idiomatum de Christo dicimus, Deum esse passum & mortuum, non sit sententia, quòd Deus verbum dicatur tantum sermone vocabuli pati & mori, res autem ipsa nihil prorsus ad Deum pertineat, sed quòd Deus, etsi natura sua nec patitur, nec moritur, tamen passionem & mortem Christi ita sibi communem faciat, vt propter hypostaticam vnionem passioni & morti personaliter adsit, & non aliter, vt sic dicam, afficiatur, quàm si ipse pateretur & moreretur. Itaq; *ὁ λόγος*, seu Deus verbum, patitur & moritur, vt Cyrillus ait, impassibiliter, & immortaliter, vt non dicatur vano tantum sermone, pati & mori, sed etiam vere & re ipsa patitur & moriatur, non quidem ex natura Deitatis, sed ex natura humanitatis, cui *ὁ λόγος* hypostaticè, personaliter, & inseparabiliter est vnitus. Passio (inquit iterum Cyrillus) dispensationis erat, sua quidem dicente verbo, ea quæ sunt propriè carnis propter inenarrabilem vnitatem, manente vero extra passionem, quantum ad ipsius naturam pertineat, Impassibilis enim Deus est: neq; id mirum, cum & ipsam animam hominis videamus, si quid corpus passum fuerit, extra passionem quidem manentem, quantum pertineat ad naturam, at tamen non extra passionem ESSE intelligi, eòq; proprium sit corpus ipsius, quòd patitur. Hactenus Cyrillus. Sic etiam idiomata *τὸν λόγον*, seu Dei verbi, prædicantur

Cyrillus de incarnatione unigeniti, cap. 28.

tur non verbis tantum inanibus, sed etiam verè et re ipsa, de carne Christi. Sola Deitas est viuifica, & tamen etiam caro Christi est viuifica, habetq; vim viuificam, non quidem è sua carnis natura, sed ex natura Deitatis, cui personaliter est vnita. Vndecunq; autem habeat hanc vim, certè habet eam. Sola item Deitas est adoranda, Et tamen etiam caro Christi adoranda est, & deferenda ei meritò maiestas adorationis, non quidem si sola, vt humana caro, absq; Deitate consideretur, sed quia est cum Deitate hypostaticè et personaliter, adeoq; inseparabiliter vnita. De qua idiomatum, hoc est, proprietatum communicatione audiamus nonnulla veterum testimonia.

Basiliius in sanctam Natiuitatem Christi.

Quomodo Deitas est in carne? Quemadmodum ignis in ferro, *ὃν μεταλαμβάνω, ἀλλὰ μεταδίδωμι*, hoc est, non transitiuè, sed distributiue. Non enim excurrit ignis ad ferrum, sed manens in loco distribuit ipsi propriam facultatem.

Et mox.

Quomodo igitur (inquit) Deus verbum corporea debilitate non impletum est? Dicimus, velut neq; ignis ferri proprietates transsumit. Nigrum est ferrum, & frigidum, sed tamen ignitum, ignis formam induit, & ipsum illustratur ac candescit, non nigrefaciens ignem, & ipsum inflammatur, non frigefaciens flammam. Sic sane etiam humana domini caro, ipsa participata facta est Deitatis, non suam propriam tradidit Deitati imbecillitatem.

Hic Basiliius non sentit, quòd Deitas in Christo non fecerit sibi propriam imbecillitatem carnis, sed quòd non sit ab imbecillitate carnis mutata. Et tamen sicut in ferro ignito, ignis assumit ferri nigrorem & frigiditatem,

IOANNES BRENTIUS

tatem, non vt ipse fiat niger & frigidus, sed vt nigredinem & frigiditatem ferri absumat, ac ferrum inflammet & illulret: ita Deitas in Christo vnita assumpsit humanitatis eius passionem & mortem, non vt ipsa in se pateretur & moreretur, sed vt passionem & mortem eius absorberet, ac ipsam cœlesti maiestate ornaret.

Cyrillus in Ioannem.

Non imperitè (inquit) omnino viuificam carnem esse se negatis. Nam si sola intelligatur, nihil prorsus viuificare potest, quippe quæ viuificante indigeat. Cum vero incarnationis mysterium laudabili cura scrutati fueritis, & habitantem in carne cognoueritis, quamuis nihil penitus caro per se ipsam possit, viuificam tamen esse factam credetis. Nam quoniam cum viuificante verbo caro coniuncta est, **T O T A** est effecta viuifica.

Et mox.

Quamuis natura carnis, vt caro est, viuificare nequeat, facit tamen hoc, quia **T O T A M** verbi operationem suscepit.

Ac iterum.

Si mel, cum naturaliter dulce sit, ea dulcía facit, quibus immiscetur, nonne stultum erit, viuificam verbi naturam putare non dedisse homini, in quo habitat, viuificandi virtutem?

Idem de incarnatione uerbi Cap. 7.

Sicut corpus alterius est naturæ præter animam, vnus tamen ex utroque homo efficitur & vocatur: ita etiam ex perfecta Dei verbi subsistentia, & ex humanitate perfecta, vnus est Christus. Idem in eodem, Deus simul & homo, & sua quidem dicit Deus verbum, ea quæ sunt carnis propria, quia ipsius est corpus, & non alterius. Communes autem facit tanquam cum sua carne diuinæ

gloriae suae maiestatis operationes, vt posset etiam vis
uificare mortuos, & sanare infirmos.

Et Cap. 8.

Cæterum, tanquam in imagine licet in carbone conspiciere adunatum quidem humanitati Deum verbum, non tamen projecisse, quod fuerat, transformasse autem magis assumptam naturam in suam gloriam & operationem. Quemadmodum enim ignis ligno affixus & in id penetrans, comprehendit quidem ipsum, & quamuis lignum esse non desinat, vim tamen suam speciemque transmittit omnem, seque confert in lignum, & cum ipso iam quasi vnum aliquid aestimatur. Idem & cum ipso iam quasi vnum aliquid aestimatur. Idem intellige & de Christo. Adunatus enim inæstimabiliter humanitati Deus, seruauit quidem ipsam in eo quod fuerat, & ipse permansit quod erat, semel tamen aduersus, quasi vnus iam cum ipsa putatur, ea quæ sunt illius, sua faciens, conferens autem ei & ipse naturæ suæ operationem. Etsi autem hanc Cyrilli similitudinem de carbone, sicut & illam Basilij de ferro ignito, quam supra recitauimus, cauillari quispiam, & exagitare potest; ac fortassis accommodatior esset similitudo de ignito auro, quam de ignito ligno, aut ferro: tamen non est ignotum, quatenus tales similitudines ad explicandam hanc idiomatum communicationem adhibeantur, & quatenus pateant, ac valeant. Neque enim in alium usum à nobis commemorantur, quam vt saltem aliquo modo inenarrabilem illam Dei & hominis in persona Christi vnionem, ex qua communicatio idiomatum ostenditur, demonstremus.

Et iterum Cyrillus, ad Successum.

Vnde puto beatissimum Paulum dicere: etsi cognouimus Christum secundum carnem, sed nunc iam non
D nouimus.

IOANNES BRENTIUS

nouimus. Dei enim, vt dixi, proprium corpus existens
OMNIA HVMANA transcendit.

Et mox.

Ideòq; diuinum quidem dicimus corpus Christi, quia
corpus Dei est, & ineffabili gloria illustratum, incor-
ruptibile, & iam sanctum, & viuificum confitemur.

Augustinus de uerbis Apostoli, Serm. 14.

Christus descendit, idemq; filius hominis, qui filius
Dei, sedet in coelo, qui ambulat in terra. In coelo erat,
quia ubiq; Christus, idemq; Christus & filius Dei, &
filius hominis, PROPTER VNITATEM
PERSONÆ in terra filius Dei, propter eandem
vnitatem personæ probauimus esse in coelo filium ho-
minis.

idem.

Ego dominicam carnem, imò perfectam in Christo
humanitatem iam adoro, quod à diuinitate suscepta, &
Deitati vnita est, vt non alium & alium, sed vnum eun-
demq; Deum & hominem filium Dei esse confitear.
Deniq; si hominem separaueris à Deo, illi nunquam cre-
do, nec seruis, veluti si quis purpuram vel diadema re-
gale iacens inueniat, nunquid ea conabitur adorare?
Cum vero ea rex fuerit indutus, periculum mortis in-
currit, si ea cum rege adorare quis contempserit: ita in
Christo domino humanitatem non solam vel nudam,
sed diuinitati vnitam, scilicet vnum filium, Deum ve-
rum & hominem verum, si quis adorare contempserit,
eternaliter morietur &c.

Ex his & alijs id genus testimonijs, quorum libri Ec-
clesiasticorum scriptorum pleni sunt, perspicue cogno-
scitur, quanta sit vnio duarum naturarum in Christo,
Et si enim naturæ seu substantiæ sunt inter se diuersissi-
mæ, & habent sua quæq; diuersa idiomata seu proprie-
tates,

tates, tamen & ipsæ substantiæ tanta vnione coniunguntur, vt fiant vna & inseparabilis hypostasis, hoc est, suppositum seu persona: & proprietates earum tanta familiaritate substantijs communicantur, vt quæ est vnus naturæ proprietates, eam altera sibi communem faciat, sicut veteres explicuerunt. Expendamus igitur iam, quàm maiestas humanitatis Christi pateat. Dictum est modò, quòd humanitas Christi non solum sit viuificatrix, verum etiam adoranda, idè propter hypostaticam vnitatem personæ. Non autem minor est maiestas, esse viuificatricem & adorabilem, quàm omnia implere. Quare etsi solius diuinæ naturæ in Christo proprietates est, vbique esse & omnia implere, tamen habet hanc proprietatem communem, cum sua humanitate, quam in eandem personam assumpsit. Ac mirandum est, quòd cum non abhorres dicere humanitatem Christi esse verè viuificatricem, et adorandam, eò quòd sit hypostaticè coniuncta diuinitati, abhorreas tamen dicere humanitatem eius implere omnia, & tamen eadem semper est personæ vnitas. Non enim illud nunc præcipue agitur, vnde humanitas Christi habeat, sed num habeat maiestatem implendi omnia. Manifestum enim est, quòd sicut sola humanitas non habet vim viuificandi, nec debet adorari, sed habet eam maiestatem ex hypostatica vnione cum Deitate, ita nec sola humanitas, iuxta suam ipsius naturam, impleat omnia, sed habeat eam maiestatem ex personali cum Deitate vnione, vt impleat omnia, non ex natura humanitatis, sed ex natura diuinitatis. Itaq; etsi humanitas Christi nò habet hanc maiestatem ex se, & sua natura, habet tamen eam verè propter hypostaticam personæ vnitatem. Et cum caro verbi non adoretur adoratione latriæ (vt illi loquuntur) in quantum est caro humana,

sed in quantum est caro assumpta, cur non eodem modo rectè diceretur, corpus Christi non implet omnia, in quantum est corpus humanum, sed in quantum est corpus assumptum? Cum igitur dicimus, humanitatem Christi, vbiq; vnitam esse diuinitati eius, Primum, non extendimus humanitatem Christi locali diffusionem, sicut nec diuinitas ipsa localiter est diffusa, quemadmodum supra dictum est: deinde non mutamus humanitatem in diuinitatem: ad hæc, non negamus diuersitatem proprietatum vtriusq; naturæ, Sed explicamus verbis, quibus possumus, ineffabilem illam vnionem, qua Deus & homo in vna persona Christi ita coniuncti sunt, vt nullo loci spatio à se inuicem separari queant. Interea autem relinquuntur suæ vniciq; naturæ proprietates, sed quas altera natura cum altera in Christo ita communes habet, vt vnio harum naturarum in vna persona, nequaquam diuellatur, sed potius confirmetur & stabilietur.

Non ignoro quosdam ex veteribus improbasse hanc locutionem, Humanitas Christi est vbiq;. Nec ipse probaui eam, si hoc vocabulo (vbiq;) localitas significetur. Ponamus ergo docendi gratia, triplicem vbiuitatem (sic enim libet illis, vt ante dixi, absq; vilo discrimine, rem verustissimam & verissimam, nouo & portentoso vocabulo infamare) videlicet, localem, repletiuam & personalem. Ac nulla quidem res est, nec spiritalis nec corporalis, quæ sit vbiq;, locali vbiuitate: solus autem Deus natura sua est vbiq;, vbiuitate repletiuam. Et postquam filius Dei vnioit sibi humanitatem, necessario sequitur, quod ea humanitas, in vnitatem personæ à filio Dei assumpta, sit vbiq;, vbiuitate personali. Vocabulum igitur (vbiq;) rectè intelligendum est. Vsitato enim more includit in se diffusam,

fusam, & vndiq; extensam localitatem. In hac autem locutione. Humanitas Christi est vbiq;, hæc vox (vbiq;) non significat vllam localitatem, neq; enim Deitas ipsa diffusa & extensa est localiter: quomodo ergo diceremus humanitatem Deitati vnitam localiter diffundi & extendi? Sed hac voce (vbiq;) exprimitur vtruncq; id, quod Paulus dicit. Ascendit super omnes cœlos, vt omnia impleret, Et. Constituit eum ad dexteram suam in cœlestibus, super omnem principatum &c. Itaq;, si sermo est de geometrico spacio locorum, humanitas Christi non est vbiq;. Et hoc sibi volunt Ecclesiastici illi scriptores, qui negāt, corpus Christi vbiq; esse. Et rectè dicit Gregorius, Christus non est hîc, per præsentiam carnis (videlicet, visibiliter & localiter) qui tamen nusquam deest per præsentiam maiestatis. Si autem sermo est de cœlesti modo implendi omnia, certè, si concesseris hypostaticam duarum naturarum vnionem in Christo, fieri non potest, quin aut fatearis humanitatem Christi implere omnia, aut verbis quidem affirmes personæ vnitatem, re ipsa autem dissoluas eam, & facias duas personas, alteram alicubi cum humanitate, alteram alicubi absq; humanitate. Retinet quidem vtraq; natura, diuina & humana in Christo, suam proprietatem, sed ita, ut persona Christi non diuidatur, & vt vbiq; est diuina natura, ibi habeat sibi vnitam humanam naturam, ne si hæ duæ naturæ diuersis locis separentur, diuersæ fiant personæ. Hieronymus aduersus Vigilantium, dicit de sanctis in Christo quiescentibus, sequuntur agnum, quocunq; ierit. Si ergo agnus (inquit) est vbiq;, certè & sancti vbiq; esse credendi sunt. Hæc Hieronymus. Et si autem non ignoro, quantum hoc Hieronymi loco abusi sint Papistę, ad stabiliendam, vt somniarunt, sanctorum inuocatio-

nem: nec excutiam in præsentia quid de hac argumen-
tatione alioqui sic sentiendum: & quantum pateat illud
Apocalipseos, sequuntur agnum, quocumq; ierit: &
quod sit discrimen inter Christum, qui est in vnitate
personæ Deus & homo, ac inter sanctos, qui non sunt
natura Dij: tamen cum Hieronymus sentiat sanctos
propter agnum Christum, quem sequuntur, esse vbiq;
manifestum est, quòd sentiat, etiam Christum homi-
nem esse vbiq;. Itaq; volui hunc locum recitare, vt os-
tenderem, quòd hæc doctrina de præsentia humani-
tatis Christi nobiscum in his terris non fuerit hæctenus
ecclesiæ ignota, & inaudita. Nam si hoc tam prodigio-
sum esset dogma, quàm illi fingunt, Hieronymus non
tulisset impunè, præsertim, cum multos habuerit ad-
uersarios, qui in omnem occasionem repræhendendi
scripta eius intenti erant. Petrus Longobardus ait,
Christus rotus est, vbiq; est; sed non totum. Hoc
falsum est, si intellexeris, Christum alicubi esse, vbi non
habeat secum humanitatem, personaliter, & cœlesti
modo vnitam; sic enim persona diuideretur. Sed ve-
rum est, si per dictum Thomæ Aquinatis, interprete-
ris, Sic enim scribit Thomas, Persona, inquit, Chri-
sti est tota in quolibet loco, sed non totaliter, quia nullo
loco circumscribitur. Est & illud verum, quòd Chri-
stus non sit vbiq; totum, si per totum intelligas corpo-
ralem & visibilem corporis molem, & alias externas
corporis circumstantias.

Bonauentura scribit, Cum dicitur (inquit) Iste
homo est vbiq;, hoc pronomen (iste) potest demon-
strare personam Christi, vel singulare hominis. Si per-
sonam Christi, sic absq; dubio ista vera est, Iste homo
est vbiq;: si vero singulare hominis, adhuc vera est, non
autem per propriam naturam, sed per communicatio-
nem

Senten. lib. 3. di-
stin. 22.

In 3. parte summae,
q. 52, Art. 3.

In senten. lib. 3.
distin. 22.

nem idiomatum : quia quod conuenit filio Dei per naturam, conuenit isti homini per gratiam. Et si autem in eo loco addit Bonauentura, hanc propositionem (iste homo est ubiq;) falsam esse, si iste terminus (homo) ponatur à parte prædicati, & significetur per hoc, quòd forma humanitatis extendat se ad omnem locum in Christo: tamen & paulò antè dixit, Christum ubiq; esse se personaliter: & nos supra docuimus, humanitatem Christi non esse ubiq; locali extensione, sed tantum eo ineffabili & cœlesti modo, quo est Deitati hypostaticè & inseparabiliter vnita. *Lib. 1. cap. 17.* Author compendij veritatis Theologicæ ait: Corpus Christi licet non sit ubiq;, cum sit creatura, nec æquari possit in huiusmodi creatori, in pluribus tamen locis est totum, sub diuersis hostijs, & hoc est, propter vnionem carnis ad verbum. Vnde merito habet amplius, quàm alia creatura, quòd in locis pluribus simul & semel possit esse. Hactenus scriptor compendij Theologici. Hic ergo, quæso, considera mihi, quam causam recitet, cur corpus Christi sit totum in pluribus locis sub diuersis, vt ipse loquitur, hostijs. Propter unionem, inquit, carnis ad uerbum. Sed an non propter eandem causam est ubiq; in omnibus locis? Nusquam enim non est personalis vnio carnis ad uerbum. Et cum dicit, creaturam non posse in huiusmodi æquari creatori, rectè dicit, siquidem intelligit creaturam non ex se & sua natura habere, quòd sit ubiq; in omnibus locis. Ostendimus autem supra, quòd humanitas Christi, quæ est creatura, non sit simul, nec in multis, nec in omnibus locis localiter & circumscriptiuè: quòd uero impleat omnia cœlesti modo, non habeat ex se ipsa, sed ex Deitate, cui personaliter & inseparabiliter est vnita.

Hæc scholasticorum scriptorum testimonia nō commemoro,

memoro, quòd sentiam, nobis ad has sordes esse redendum, & ab eis opem, ad stabilienda pia dogmata petendam: non enim ignotum est, quantum cœlestem doctrinam humana Philosophia corruperit, Sed vt ostendam, quòd ne ipsorum quidem sententia, si Sophistica sordes abluantur, & dextrè intelligantur, nobiscum pugnet. Nec Lutherus (quod scripta eius testantur) cum ex sessione Christi ad dextram Dei patris, docet corpus Christi esse vbiq̃, aliud intelligit, quàm quòd Paulus dicit: Ascendisse Christum super omnes cœlos, vt omnia impleret, & quod vulgo dicitur, duas naturas, diuinam videlicet, & humanam esse in persona Christi hypostaticè, indiuisè, indiuisse, inseparabiliter vnitas. Quare, sicut nec natura humani corporis, quod est cum Deitate hypostaticè & personaliter vnitum, impedit, quò minus humanitas Christi impleat omnia cœlesti modo: ita multò minus impedit, quò minus corpus & sanguis Christi sint in Sacramento, hoc est, pane & vino cœnæ, non quidem localiter, nec circumscriptiue, nec etiam transubstantialiter (vt Papistæ nugantur) sed verè, realiter, & substantialiter, ac cœlesti, & humanæ rationi incomprehensibili modo præsentia. Hactenus de hypostatica & personali duarum naturarum vnione in Christo.

Percurramus nunc Ascensum Christi in cœlum, & sessionem eius ad dextram Dei patris. Quem fidei nostræ articulum illi nobis ad proturbandum corpus & sanguinem Christi è cœna, obijcere solent.

Ac initio, Non iam quæritur, nec dubitatur, num Christus in cœlum ascenderit. Manifestum enim & certum est, quòd Christus quadragesimo die à sua resurrectione, ascenderit è monte Oliueti, videntibus discipulis suis, ad cœlum, & subductus sit nube ab oculis eorum.

eorum. Hæc visibilis ascensio Christi in cœlum habet certissimâ Propheticæ & Apostolicæ scripturæ testimonia, & cur facta sit, in Catechismo explicari solet, nec est huius loci. Illud autem in præsentia quæritur. Num Christus in cœlum ita ascenderit, vt nec antea, nisi iuxta diuinitatem, fuerit in cœlo, & nunc in cœlo localiter & circumscriptiuè sic commoretur, vt non sit etiam (sed cœlesti & inenarrabili modo) in terra, nec corpus & sanguis eius possint verè & realiter esse in cœna. Hoc certè negandum est, nec hæctenus ab vlllo firmis argumentis demonstratum est, quòd corpus Christi, hoc externum & mundanum cœlum ita occupet, vt necesse habeat à cœna & pane eius substantialiter abesse. Non ignoramus cœlum illud mundanum, etsi ipsum non est in loco, quemadmodum suprâ dictũ est, tamen habere & continere intra se sua loca, quæ sint diuersa, & à locis huius terræ, iuxta humanos oculos, longè distantia. Nec hoc negamus, quin Christus possit etiam localiter in hoc cœlo esse, & vbiq; voluerit, localiter ac circumscriptiuè sese patefacere. Sed illud nunc agitur, num, quemadmodum loca cœlestia & terrestria distant inter se in oculis humanis, ita etiam distent corpori Christi, quod est cum Deitate personarum liter & inseparabiliter vnitum? Non certe nobis de humanitate Christi, & corpore eius, in hac quidem parte, cogitandum est, sicut de alio hominis corpore. Quod vt cognoscamus, paulò copiosius explicandum erit. Et quia antea dictum est, de hypostatica vnione duarum naturarum in Christo, quæ testificatur, in quantam maiestatem humanitas Christi sit euecta, & exaltrata, dicemus nunc de ascensu Christi in cœlum. Non enim sic in cœlum ascendit, vt hæreat in aliquo certo huius externi cœli loco. Tamen si enim nõ adimimus ei suam

E potestas

IOANNES BRENTIVS

potestatem, sicut iam diximus, quin possit, si velit, etiam in hoc externo cœlo visibiliter commorari: tamen ascensus eius non sic ipsum in hoc cœlo collocavit, ut non etiam transcenderit, & superaverit omnes cœlos. Non Christianum, sed Aristotelicum est, corpus Christi intra ambitum huius cœli concludere Aristotelis vox est, non Christi, ἡμεῖς οὐ διαφανοῦς ἐστὶν, οὐκ ἐνδὲς ἕτερον γινώσκουσα ὁμοία. Extra cœlum non est, nec esse potest corpus. Fingamus autem Christum in hoc externo cœlo, habere suum localem thronum, seu ut vocant, residentiam, quid? Certe præstantiori corpori, quale est corpus Christi, debetur etiam præstantior in cœlo locus. Scio cœlum hominibus sub eo habitantibus esse vndiq; sursum: sed si Aristoteli, hoc est, Physicis speculationibus, credendum est, non polus Arcticus, qui supra nos in nostro hemispherio apparet, sed polus Antarcticus, qui infra nos est, superior, ideoq; etiam præstantior pars cœli iudicatur. Quare si Christo præstantior locus in cœlo debetur, certè commorabitur non supra, sed infra nos, circa polum Antarcticum. Et si omnino libet corpus Christi in peculiari ac certo loco huius externi cœli collocare, necessarium est, ut collocetur in altero tantum polorum, siue Arctico siue Antartico: quippe quòd hi soli sint in cœlo fixi & immobiles: alia autem cœli partes rapiantur & conuoluantur motu firmamenti, singulis diebus circa terram: nisi fortè sentias, quòd Christus corpore suo singulis diebus semel circumuehatur vnà cum cœlo circa terram, & contempletur, quid vbiuis in terris agatur. Et quò tandem se recipiet Christus cum corpore, adeoq; cum omnibus sanctis suis, postquam hoc externum cœlum præterierit, sicut Christus dicit, & igni conflagrauerit, sicut Petrus docet: Neq; enim Aristoteles permittet, ut se recipiat extra

tra cœlum, quippe quòd iuxta sententiam suam, fieri non possit, vt corpus sit extra cœlum, etiamsi alioqui sentiat extra cœlum esse entia, quæ optimam vitam ducant. Sed abeant ista. Vera sententia de Ascensu Christi in cœlum petenda est, non ex humana ratione, sed ex verbo Dei. Ascensum ergo Christi in cœlum interpretatur, primùm, illa in symbolo appendix, omnibus Prophetis & Apostolicis scriptis confirmata; Sedet ad dextram Dei patris omnipotentis. Dextra autem Dei, non est aliquis corporalis, aut mundanus locus, ad quem Christus sese quasi alligarit, sed est omnipotentia, & maiestas Dei. Quæ cum non sit in vnum aliquem peculiarem locum sic conclusa, vt non cœlum & terram, adeoq; omnia impleat, necessariò sequitur, quòd nec Christus humanitate sua, qua consedit ad dexteram Dei, in hoc externo tantum cœlo sit collocatus. Quòd enim dextra Dei, ad quam Christus consedit, impleat cœlum & terram, non tantum significat Regnum Christi & virtutem eius, vndique patere, sed etiam humanitatem eius, qua ad dextram Dei consedit, omnibus rebus coràm, idèq; cœlesti non humano modo adesse, & omnia in conspectu suo habere, & presentem gubernare. Quòd cum Lutherus in libello, cui titulum fecit (Verba Christi in coena, Hoc est corpus meum &c. adhuc firma constare) copiose & piè exposuerit, ac ita confirmarit, vt oppugnari quidem ab humana ratione, & sophistico artificio, expugnari autem veris argumentis non possit, in præsentia non erit longior.

Deinde ascensum Christi interpretantur Apostolica dicta. In actis Apostolicis dicit quidem Petrus: Oportet Iesum Christum cœlum suscipere, vsq; ad tempora restitutionis omnium: non autem significat Christum

stum in externo hoc cœlo hæere, sed eum esse ab oculis discipulorum sublatum, & habere cœleste, non terreste imperium. Audiamus ergo Apostolicam interpretationem. Ad Ephes. cap. 4. scribit Paulus. Ascendit super omnes cœlos, vt OMNIA impleret. Paulus non alligat Christum cum sua humanitate ad vnum aliquem huius externi cœli locum, sed effert eum super OMNES cœlos, & addit expressè, vt OMNIA impleret. Quæ omnia? Num vaticinia prophetica? Scio hanc esse multorum tam veterum, quàm recentium scriptorum expositionem. Ac verum quoque est, quòd per Christum omnia prophetica de ipso vaticinia impleta sint. Paulus autem non loquitur hîc de hac impletione, sed de impletione inferiorum & superiorum, hoc est, cœli, terræ, & omnium rerum: paulò enim antè dixerat. Qui ascendit, quid est nisi qui & descendit primum in inferiores partes terræ? qui descendit, ipse etiam est, qui ascendit super omnes cœlos. Hîc audis, inferiores partes terræ Audis supremos cœlos. Vides antithesin descensus & ascensus. Fieri ergo non potest, vt verbum (implendi omnia) hoc loco referas ad vaticinia prophetica, sed ad ea, quæ proxima sunt, infimas videlicet ac supremas mundi partes: vt significetur, Christum accepisse maiestatem Dei patris sui, & dominationem omnium, tam infimarum, quàm supremarum rerum: & eas coràm, præsentem, non Deitate tantum, sed & humanitate gubernare, & conseruare. Accedit huc & illud, quòd ad Heb. scriptum est.

Heb. 4. Habemus pontificem magnum, qui penetravit cœlos. Non dicit, Qui hæsit in aliquo loco cœli, sed per cœlos

Heb. 7. penetravit. Quod in alio loco clarius ostendit. Sublimior, inquiens, cœlis factus. Si sublimior est cœlis, quomodo intra cœlum in aliquo loco ita continetur, ut non
alia

alia quoque impleat: Sed in quantam sublimitatem Christus humanitate sua euaserit, Paulus aliàs clarissimè exponit, ad Ephes. scribens: Deus constituit Iesum ad *Ephes. 1.* dextram suam in cœlestibus, supra omnem principatum & potestatem, & virtutem, & dominationem, & omne nomen, quod nominatur, &c. Et ad Philip. 2. Deus exaltauit illum, & dedit ei nomen super omne nomen, vt in nomine Iesu omne genu flectatur cœlestium, terrestrium, & infernorum, Hæc dicta efferunt Christum cum sua humanitate, non super omnes tantum externos cœlos, verumetiam super omnem creaturam, siue cœlestem siue terrestrem, Et quid? An non Christus intrauit humanitate sua in gloriam patris sui, & accepit omnem eius maiestatem? Esaias autem de *Esa. 40.* gloria & maiestate Dei dicit: Metitur aquas pugillo, & ponderat cœlos palmo, Appendit tribus digitis molem terræ, & librat pondere montes, & colles stathera. Et *2. Paralip. 2.* Solomon: Cœlum, inquit, & cœli cœlorum te capere non possunt. Cum igitur Christus humanitate sua ad hanc gloriam & maiestatem Dei patris ascensu suo euectus sit, tantum abest, vt ascensus eius in cœlum, probet eum, in loco aliquo corporalis huius cœli hæere, ut potius testificetur eum super omnes cœlos, adeoque super omnia tam infera quàm supera, tam terrena quàm cœlestia exaltatum.

Sed prosequamur institutum. Manifestum est, quòd Christus quadragelimo à resurrectione die, in cœlum ascenderit, & in conspectu discipulorum suorum sublatus sit visibiliter, vt sederet ad dextram patris sui, & impleret omnia. Nunquid autem aliàs non ascendit invisibiliter? An iam primum ascendit in cœlum, & consedit ad dextram patris, cum sublatus est in monte Oliueti, ab oculis discipulorum? Tum quidem primum

ascendebat visibiliter, sed ascenderat etiam iam antea, & cōfederat ad dextram Dei inuisibiliter, in sua à mortuis resurrectione. Est enim ascensus visibilis, qui factus est in monte Oliueti. Est & ascensus inuisibilis, qui est factus in resurrectione. Apud Matthæum ait Christus: Non bibam amodo de hoc genimine vitis, vsq; in diem illū, cum illud bibam vobiscum nouum in regno patris mei. Negari autem non potest, quin statim post resurrectionē comederit & biberit cum discipulis. Manifestum igitur est, quòd fuerit tum in regno patris sui, ad quod in resurrectione, inuisibiliter ascenderat.

Apud Lucam ait: Nonne oportuit hæc pati Christum, & ita intrare in gloriam suam? Absoluerat autem iam postquam à mortuis resurrexisset, passionem suā. Reliquum igitur est, quòd & iam intrasset in gloriam & maiestatem suam, ac sederet ad dexteram Dei. Non grauabor autem lectori expendendum proponere, & **To.4.** huc adscribere, quod de hac re Hieronymus ad Marcellam scribens. Extrema (inquit) schedula continebat, Vtrum post resurrectionem quadraginta diebus, **DOMINVS** cum discipulis cōuersatus sit, & nunquam alibi fuerit, & latenter ad cœlum ascenderit atq; descenderit, & nihilominus Apostolis suam præsentiam non negarit: Si **DOMINVM** Dei filium confideres de quo sermo est, & illum esse qui loquitur. Nonne cœlum & terram ego repleo dicit **DOMINVS**? Et de quo alius Propheta testatur: Cœlum mihi thronus est, terra autem scabellum pedum meorum. Et rursum alibi: Qui tenet cœlum palmo, & terrā pugillo. De quo Dauid canit: Quò ibo à spiritu tuo, & quò à facie tua fugiam? si ascendero in cœlum, tu illic es, si descendero ad infernum, ades. Et si habitauero in extremis maris, etenim ibi manus tua deducet me, & continebit me dextera tua.

ra tua. Profectò non ambiges, etiã ante resurrectionem sic in dominico corpore habitasse Deum verbum, vt in patre esset, & cœli circulum clauderet, atq; in omnibus infusus esset & circumfusus, id est, vt cuncta penetraret interior, & contineret exterior. Stultum est igitur illius potentiam vnus corpusculi paruitate finiri, quem non capit cœlum, & tamen, qui vbiq; erat, etiã in filio hominis totus erat. Diuina quippe natura, & Dei sermo in partes secari non potest, nec locis diuidi, sed cum vbiq; sit, totus vbiq; est.

Erat igitur vno eodemq; tempore, & cum Apostolis quadraginta diebus, & cum Angelis, & in patre, & in extremis maris finibus. In omnibus locis versabatur, cum Thoma in India, cum Petro Romæ, cum Andrea in Achaia, cum singulis Apostolis & Apostolicis viris, in singulis, cunctisq; regionibus. Quòd autem dicitur, quosdam deserere, vel non deserere, non naturæ illius terminus ponitur, sed eorum merita describuntur, apud quos esse, vel non esse dedignatur. Hactenus Hieronymus. Expendamus igitur, quantum ad præsens institutum attinet, hoc responsum, Marcella interrogauerat, vtrum Christus post resurrectionem, & ante ascensionem eius sic apparuerit discipulis, vt interea latenter in cœlum ascenderit, & descenderit? Quæstio autem est, non de præsentia diuinitatis Christi, quam Marcella proculdubio non ignorabat, sed de præsentia humanitatis eius, num videlicet Christus post resurrectionem vsq; ad tempus ascensionis eius, semper visibiliter humanitate sua cum Apostolis sit conuersatus: an interea latenter in cœlũ ascenderit & descenderit? Hic si Hieronymus, cum concionatur de præsentia Christi in omnibus locis & regionibus, intelligit tantum præsentia diuinitatis eius, insignis sit impostor, necesse est, quòd

IOANNES BRENTIVS

quòd interrogatus de beta , respondeat de cucurbita,
 Muliercula enim non interrogauerat de præsentia di-
 uinitatis, sed de præsentia humanitatis Christi. Ego ve-
 ro melius de Hieronymo sentio, & existimo eum rectè à
 ad quæstionem respondisse. Quæ igitur concionatur
 de præsentia Christi in omnibus locis, intelligenda sunt,
 non tantum de præsentia diuinitatis eius, de qua Mar-
 cella non interrogauerat, sed etiam de præsentia huma-
 nitatis, quæ humanitas cum diuinitate hypostaticè est
 vnita, ideoq; sic ei coniuncta, vt vbiq; hæc sit, illa
 non absit. Adscribamus huc etiam Ambrosium in il-
 lud dictum Christi apud Lucam. Quocunq; supereros
 gaueris, reuertens, reddam tibi. Spondet ergo, inquit
 Ambrosius, se rediturum: Quando reuerteris domine,
 nisi in die iudicij? Nam licet vbiq; sis semper, & stans in
 medio nostrum, non cernaris à nobis, erit tamen tem-
 pus, quo vniuersa caro te aspiciat reuertentem. Hæc
 nus Ambrosius. Facile quidem dictu est, Ambrosium
 loqui de præsentia diuinitatis: sed manifestum est, quòd
 loquatur de tota persona Christi, & quòd humanitas
 Christi in vnitatem personæ assumpta, non patiatur se
 tam libenter à sua diuinitate auelli, quàm facile ab ho-
 minibus dicitur. Sed reuertamur ad propositum. Nam
 quemadmodum Christus visibili suo ascensu in cœlum
 non est testificatus, quòd in aliquo externi cœli loco
 vsq; ad extremum huius mundi diem, semper cum
 scriptus teneatur, sed potius, quòd habeat regnum cœ-
 leste, & non sit amplius, donec redeat ad iudicandum
 orbem terræ, apud suos humano modo conuersaturus:
 Ita apparitionibus suis post resurrectionem non signi-
 ficauit, se intra tempus resurrectionis & visibilis ascen-
 sionis suæ, non esse in regno patris sui, nec sedere ad
 dextram eius, in omni maiestate, sed voluit his appa-
 ritionibus

ritionibus veritatem suæ resurrectionis comprobare, cum nihilominus interea cœlum & terram impleret, ac super omnem principatum & potestatem constitutus esset.

Quid autem opus est, de tempore tantum resurrectionis & ascensionis Christi dicere, cum iam inde ab initio, in momento incarnationis suæ ascenderit invisibiliter in cœlum, & ad dexteram Dei patris sui sederit? Miraberis fortasse quid hoc sibi velit: sed mirari desines, si rectè consideraueris hypostaticam vnionem duarum naturarum in Christo, quæ ab initio incarnationis facta est, Nam si Deitas & humanitas Christi, vna sunt, & inseparabilis persona, certe negari non potest, quin cum filius Dei assumpsit in vtero matris filium hominis in vnitatem personæ, continuò euexerit & collocauerit eum, in ea maiestate & gloria, in qua ipse ab æterno apud patrem suum fuit: Nondum passus erat mortem, cum coram discipulis transfiguraretur in monte. Quo spectaculo, cum maiestatis suæ quasi gustum quendam discipulis præberet, palàm significauit, cœlestem maiestatem, sibi nec hactenus ab initio incarnationis defuisse, nec vnquam in æternum defuturam. Nemo (inquit) ascendit in cœlum, nisi qui descendit de cœlo, filius hominis, qui est in cœlo. Qui descendit (inquit) de cœlo. Et quando hoc factum est? Quando assumpsit in vtero matris filium hominis in eandem personam. Itaq; & tum ascendit filius hominis in cœlum, & est deinceps in cœlo, etiamsi in terra omni contumeliarum genere afficiatur. An non enim Paulus dicit: Regnum Dei est iustitia, pax, & gaudium in spiritu sancto? Christus autem habuit omnem iustitiam, & omnem cum Deo patre suo pacem, omneq; in spiritu sancto gaudium, etiam priusquam resurgeret à mortuis.

F. mortuis.

mortuus, & in cœlum visibiliter ascenderet. Negari er-
 go non potest, quin & tunc fuerit in regno patris sui.
 At enim, si tanta fuit maiestas humanitatis Christi ab
 initio assumptionis eius in Deum, quomodo gestavit
 humanas imbecillitates? quomodo passus est flagella
 & mortem? Facilis & vera est responsio: Suscepit no-
 stras imbecillitates, nō necessitate sed voluntate: & pas-
 sus est mortem non coactus, sed volens. In tanta enim
 erat maiestate, vt potuisset ab initio has imbecillitates
 non suscipere, aut iam susceptas vno momento abijce-
 re: sed voluit sua sponte eas suscipere, & vsq; ad mortem
 perferre, vt voluntati patris satisfaceret, & nostram
 salutem coram eo, expiatione peccatorum nostrorum
 per mortem procuraret. Cum in forma Dei esset (in-
 quit Paulus) non rapinam arbitratus est, esse æqualem
 Deo, sed inaniuit semet ipsum, forma serui accepta, in
 similitudine hominum factus: & habitu inuentus vt
 homo, humiliavit semetipsum, factus obediens vsq; ad
 mortem, mortem autem crucis. Itaq; verè passus est hu-
 manos dolores, verè mortuus est: Interea tamen reti-
 nuit suam maiestatem autoritatiuè (vt superius secu-
 lum loquebatur) quam suo tempore patefecit execu-
 tiuè. Accedit & illud, quòd etsi tempore humilitatis
 suæ non ostentauit summam suam, quam habuit, ma-
 iestatem, tamen non omnino eam sic dissimulauit, vt
 non aliquoties præsentiam eius manifestis argumentis
 restificaretur. Nam & quadraginta diebus ac noctibus
 ieiunauit, & super aquas ambulauit, & inuisibilem se
 reddidit, & tactu mortuos suscitauit, & se coram disci-
 pulis suis cœlesti gloria transformauit. Ac mirandum
 est, quòd cum illi, qui adimunt humanitati Christi su-
 am cœlestem, cum in cœlo & in terra, tum præcipuè
 in cœna Dominica, præsentiam, necesse habeant mul-
 ta spi-

ta spiritualia & coelestia ornamenta : corporibus aliorum hominum, absq̃ substantiæ ipsorum immutatione, tam in hoc, quam in futuro seculo concedere, non tamen eandem, aut etiam excellentiorem maiestatem illi corpori, quod in persona Christi, cum diuinitate eius hypostaticè vnitum est, concedant. Cogita, quaeso, mihi, quam absurdæ rerum mutationes fiant, si firmum & fixum teneamus, quòd ubi rerum substantijs accidunt diuino miraculo *ἐπιφυσικῶς*, statim substantiæ ipsæ mutantur, necesse sit. Vultus Mosi tanto splendore fulget, vt Israelitæ non possint in eum intendere. Elias corpore suo subuehitur in cœlum, Petrus corpore suo ambulat in mari tanquam in arida, Philippus euanescit de repente ex oculis Eunuchi, Paulus rapitur in tertium cœlum & in Paradisum, & nescit, an in corpore, an extra corpus. Atq̃ hæc quidem *ἐπιφυσικῶς* in hoc seculo humanis corporibus, non immutata ipsorum substantia, mirabiliter contigerunt. Sed quid? Non tantum hominum, verum etiam aliarum rerum, tam animatarum, quam inanimatarum corporibus multa *ἐπιφυσικῶς* accidere solent, manente interim substantia earum inuiolata. Asina Bileam loquitur, sicut homo. Aqua maris rubri stat vtrinq̃, quasi murus. In Iosua, sol & luna stant per vnum diem immobiles, & tamen natura eorum est, vt indefinenter currant. Plato ait, solem & lunam à veteribus dici *θεοὶ*, hoc est, cursores, quòd semper soleant *εἶσιπ* (hoc est) currere. Aristoteles scribit nullum esse finem motus cœlestis. Num igitur interea, dum Sol & Luna stant contra Gibeon immobiles, non retinuerunt suam substantiam, & sol non mansit sol, nec luna mansit luna? In quarto libro Regum, ferrum natat in superficie aquæ, & tamen manet ferri substantia, etiamsi grauitas

IOANNES BRENTIUS.

gedat. Dices, aut angelum, aut Deum ipsum suppositus
 esse manum ferro, ut in altum sustolleretur. Recte, nec
 nos affirmamus, quod quæ *inpropria* accidunt corpori
 Christi, accidant ei absque potentia manus Dei. Et apud
 Danielem, ignis in tantum non lædit adolescentes, qui
 in eum coniecti erant, ut ne quidem capillos capitis es-
 eorum adureret. Sed de miraculis corporum in hoc se-
 culo hæcenus. In futuro autem seculo in resurrectione
 mortuorum, corpora humana, etsi ornabuntur cœlesti
 gloria, non tamen non erunt vera corpora. Enumerari
 solent quatuor dotes, quibus humana corpora orna-
 buntur. Impassibilitas, claritas, subtilitas & agilitas: se-
 minatur, inquit Paulus in corruptione, surget in in-
 corruptione, seminatur in ignobilitate, surget in gloria,
 seminatur in infirmitate, surget in virtute, seminatur
 corpus animale, surget corpus spirituale. Et mox: Sicut
 portauimus imaginem terreni, ita portabimus imagi-
 nem cœlestis. Et Augustinus: Credere, inquit, debe-
 mus talia corpora nos habituros, ut ubi velimus, quan-
 do voluerimus, ibi simus. Ac rursus: Non sine causa
 illa corpora spiritalia nuncupata sunt, Non ideo dicta
 sunt spiritalia, quia erunt spiritus, non corpora: nam is-
 ta, quæ modò habemus, dicuntur animalia corpora, &
 tamen animæ non sunt, sed corpora. Sic illa spiritalia
 dicuntur, sed non sunt spiritus, nisi quia ad nutum spi-
 ritus seruent. Et mox: Vbi volueris, eris, sed à Deo
 non recedes. Vbi volueris, eris, sed quocumque ieris, De-
 um tuum habebis. Audis, quanta maiestas, quanta do-
 tes humanis corporibus diuinitus contingant: & pus-
 tas tu, non multò plures, illustriores, & diuiniore illi
 corpori, quod est à filio Dei in vnitatem personæ, in
 hypostaticam voionem assumptum, contingere absque
 substantiæ mutatione posse? Augustinus & multi alij
 senti-

sentiant; Christum in natiuitate sua transisse per clausum uerum maternum, & à resurrectione, per clausa ostia ad discipulos. Quid mirum, inquit Augustinus, si dominus ad discipulos glorificatum corpus claustris stupentibus intromisit, qui illaeso materni pudoris signaculo, ianuam mundi huius intrauit? Cuius ortum naturæ nesciunt: non dubites, si potentiam exercere videas triumphantem, quem tam stupenda perspicias egisse nascentem. Et iterum. Quid mirum, si substantiam corporis nostri per clausa ostia transmisit, cui etiam penetralia supernorum, & solis angelis familiare secretum patere consuevit. Hactenus Augustinus. Alij tradunt, corpus gloriosum transire sphaeras cœlorum sine earum diuisione: siue autem hoc fiat ex vi subtilitatis, ut ipsi loquuntur, siue ex virtute diuinæ potentiae, certè duo corpora in vno loco sint, necesse est. Quod profecto non minus miraculum est, quàm si vnum corpus fuerit simul in duobus aut pluribus locis. Ac breuiter, si filius Dei non dedignatus est filium hominis in hypostaticam, & inseparabilem vnionem assumere, & secum ad dextram Dei euehere, non dedignatur etiam in eum omnem suam cœlestem maiestatem, seruata in terim substantia eius, conferre. Quare tantum abest, ut uisibilis ascensus Christi in cœlum, & sessio eius ad dextram Dei patris, impedimento sint, quò minus corpus & sanguis eius sint vere & realiter præsentia in cœna, ut id maxime omnium stabiliant & confirmet. Nec potes ea è cœna eijcere, nisi simul etiam ea de dextra patris detraheris.

Dices autem. Si hypostatica vnio duarum naturarum in Christo tantum valet, ut ubicunq; est Deitas, ibi etiam sit humanitas, non quidem, ut sæpè dictum est, locali diffusionem, nec Geometrica extensione, nec

IOANNES BRENTIVS

crassa circumscriptione, nec stupenda illa, quam Pa-
pistæ somniant, transsubstantiationem, sed mirando, et
cœlesti modo, Quid opus erit, vt accipiam corpus &
sanguinem Christi, in cœna ab ipso instituta, cum has
beam domi panem & vinum, in quibus corpus & san-
guis Christi præsentia sint, & liceat mihi singulis die-
bus, imò & horis ea sumere? sed audi vicissim. Etsi
Christus sua maiestate vna cum corpore & sanguine
suo à tuo domestico pane & vino, minimè absit, tamen
vt sumas ea efficaciter, verbum Christi sequendum est.
Cum Christus subiturus esset mortem, & donaturus
nobis corpus & sanguinem suum, vt certificaremur
de remissione peccatorum, & æterna vita, non remisit
Ecclesiam ad panem & vinum domesticum, sed ad pa-
nem & vinum suæ cœnæ, vbi dicitur, Accipite, edite,
hoc est corpus meum. Bibite, hic est sanguis meus. In
cœna igitur, vbi est verbum & mandatum Christi, ac-
cipitur corpus & sanguis eius: vt cum hæc antea, ex
personali vnione duarum naturarum in Christo, & ex
fessione eius ad dextram Dei patris, verè quidem, non
autem localiter, sed personaliter & cœlesti modo, præ-
sentia sint, nunc stant etiam præsentia definitiuè. De-
finit enim Christus verbo suo, vbi velit corpus & san-
guinem suum, vt sumantur, dispensare. Hanc definiti-
onem vocamus aliàs consecrationem. Sed de hac re
Lutherus plura, in libello, cui titulum fecit (Quòd ver-
ba Christi in cœna, Hoc est corpus meum, &c. firma
consent) & aliàs copiose à me explicatum est.

Postremò, multi admirantur, quomodo fieri possit,
quòd cum Christus de esu carnis sue, et de potu sangui-
nis sui dicit: Qui manducat meam carnem, & bibit me-
um sanguinem, habet vitam æternam, nihilominus ta-
men impij hypocritæ, et homines scelerati ac impœnit-
tentes,

entes, qui non habent veram fidem, sumant in cœna corpus & sanguinem Christi: Sed si, quæ de præsentia & dispensatione corporis et sanguinis Christi in cœna supra diximus, rectè animaduersa sunt, nihil hîc scrupuli relinquetur. Nam cum ex personali vnione duarum naturarum in Christo, & ex verbo Christi constet corpus & sanguinem eius verè ac substantialiter in cœna adesse, & distribui, mendacium hypocritarum & sceleratorum hominum, non est tanti, vt veritatem verbi Dei euertat. Incredulitas, inquit Paulus, illorum, fidem Dei non facit irritam. Ac sumunt quidem illi corpus & sanguinem Christi, in cœna, tantum autem abest, vt salutarem harum rerum fructum percipiant, vt potius sibi periculum æternæ salutis hac sumptione creent, iuxta dictum Pauli: Qui edit & bibit indignè, iudicium sibi edit & bibit, nō dñjudicans corpus DOMINI. Et quid mirum? An non Deus ipse, qui cœlum & terram replet, quo omnes sumus, viuimus, & mouemur, natura sua non est, nisi iustitia, charitas, rectitudo, vita, lux, veritas & foelicitas? Et tamen hominibus peruersis, iuxta Psalmum, est peruersus, iniustus iniustus, excæcatis excæcatio, mendacibus mendacium, nō quidem vitio Dei, sed vitio hominum imptorum, qui talem sibi Deum fingunt, quales ipsi sunt. An non Euangelion Christi, sapientia & potentia Dei est, ad salutem omni credenti? Et tamen stultis est stultitia, & pereuntibus internitio. Audi mihi Christum ipsum. In Iudicio (inquit) veni in hunc mundum, vt qui non vident, videant, & qui vident, cæci fiant. Fiunt autem cæci, non quia Christus nō sit lux, sed quia ipsi sunt tenebræ, quæ cum hac luce pugnent, & suo ipsorum vitio excæcentur. Quare etsi corpus & sanguis Christi in cœna, sunt credentibus cibus & potus ad æternam vitam, tamen

tamen hypocritæ & impenitentes edunt & bibunt fructu
 bi iudicium, seu damnationem, quòd quæ sunt maximè
 salutaria, sua ipsorum impietate abutantur.

Hæc sunt, quæ visum est, de vera præsentia & di-
 spensatione corporis & sanguinis Christi in cœna,
 commemorare. Ac nunc quidem nonnihil etiam de
 vero usu cœnæ dominicæ dicendum esset, Sed quia hoc
 aliàs copiose explicatur, non detinebo diutius pium le-
 ctorem. Precor autem Deum patrem DOMINI
 nostri Iesu Christi, ex animo, ne vnquam spiritum su-
 um à me sic auferat, vt sim noui in Ecclesia dogmatis
 vel inuentor vel defensor. Sed quòd in asserenda indis-
 solubili, & inseparabili deitatis & humanitatis Christi
 vnione, quam isti nouo vocabulo πανταχοῦσιαν ἢ παντοπιαν
 vocant, & in explicanda sessione Christi ad dextram
 Dei patris, ac in affirmanda vera præsentia corporis
 & sanguinis eius in cœna, sequar sententiam D. Luthera-
 ri, inde adeo accidit, quòd videam eam certissimis spi-
 ritus sancti testimonijs munitam. Non nego, quin ma-
 gna turba tam Ecclesiasticorum, quàm Scholasticorum
 scriptorum, hominem Christum in hoc externo & mun-
 dano cœlo circumscriptiuè ita collocent, vt non per-
 mittant humanitatem eius cum Deitate vbiq; vnitam
 esse: sed dissimiles sunt eorum sententiæ, quemadmo-
 dum supra ostendimus, et solent aliquoties in tanto mys-
 terio, rationibus magis philosophicis, quàm theologi-
 cis indulgere. Malo igitur sequi, quòd oracula spiritus
 sancti, quæ sunt scripta Prophetica & Apostolica, cre-
 dendum, quàm quòd rationes humanæ sapientiæ, in-
 telligendum proponunt. Qui initio arma nostra spiri-
 tualia, aduersus Antichristianismum, magno consensu
 expediuimus, ea nunc, ò rem miserissimam, in nostra
 ipsorum viscera ita conuertimus, vt alij veram præsen-
 tiam

tiam corporis & sanguinis Christi in cœna, multò ho-
 stilius oppugnent, quàm vnquam aduersus Papistas
 sunt grassati: alij, ne non sit satis offendiculorum in Ec-
 clesia, vbiuis ex amicorum vel scriptis, vel dictis, vel
 factis venentur, quod calumniarentur, & quod sectæ no-
 mine anathematissent ac condemnent. Qui cum mul-
 tos innocentes falsò sectarios faciant, non intelligunt
 se nouum sectæ genus, quod est ἀναθεματισμῶν, creare. In-
 ter hæc socialia bella, & Ecclesia filij Dei periclitatur: &
 hostes ad opprimendam eam haud quaquam dormi-
 tant. Quid ergo faciamus? Alius alia consilia proponit.
 Ego, quod ad me in his difficilimis rebus, & in tanta
 animorum distractione attinet, memini quod de senis-
 bus dictum est, ἐν χαλδῶν βασιλείᾳ. Repeto igitur precatio-
 nem regis Iosaphat. In nobis quidem non est tanta for-
 titudo, vt possimus tanta offendicula è regno Christi
 tollere, & tranquillitatem constituere: sed cum ig-
 noremus quid agere debeamus, hoc solum

habemus residui, vt oculos nostros

ad te DOMINE Deus

noster diriga-
 mus.

G SEQVVN.

SEQUUNTUR

SELECTA QUÆDAM LO-
CA E SCRIPTIS D. MARTINI LUTHE-
RI, IN LATINAM LINGVAM CON-
VERSA, DE VERA PRÆSENTIA
CORPORIS ET SANGVINIS CHRI-
STI IN COENA, QUIBUS EX-
PLICANTUR HAEC CAPI-
TA NOSTRÆ RELI-
GIONIS.

- I. Verbum caro factum est.
- II. Ascendit in cœlum.
- III. Sedet ad dextram Dei patris.

23

PIO LECTORI

IOANNES BRENN-

TIVS. S. D.

PERO ME PATIENTIA TUA,

Optime lector, haudquaquam abuti, si, priusquam te dimittam, selecta quaedam loca è germanicis scriptis Reuerendi doctoris, foelicis memoriae, Martini Lutheri, in latinam linguam conuersa, illi nostro scripto adiecero, quibus admiranda vnio duarum naturarum in Christo, ascensus Christi ad coelum, & sessio eius ad dextram Dei patris ita explicantur, vt nō dubitem, quin, si collibeat ea diligenter percurrere atq; expendere, omnem tibi de vera praesentia corporis & sanguinis Christi in cœna dubitationem tollant. Hæc scripta Lutheri tot iam annis extant in Ecclesia: & aluerunt hactenus inter nos, qui Augustanam Confessionem verè agnoscimus, summam, diuino beneficio, concordiam: nec inter nostros quisquam, quod ego sciam, fuit, qui eam vel superstitè adhuc Luthero, vel statim ab excessu eius ex hac vita impugnarit. Quo autem fato fiat, vt his temporibus in dubium veniant, imò tanquam monstrosa dogmata conspulentur, mirari satis nequeo. Illud

G ij. autem

P R A E F A T I O.

autem scio, quod Paulus cohortetur nos, vt
non simus pueri, qui fluctuamus & circumfe=
ramur quouis vento doctrinae: sed vt ^{εμπληροφορία}
^{πίστεως} confessionem fidei teneamus. Bene
ac feliciter vale, & hanc nostram
operam boni con=
fule.

LVTHE-

L V T H E R V S I N S E C V N D O

libro aduersus cœlestes prophetas de cœ-
na dominica fol. L X I I I. fa. I.

Cæterum quòd Doctor Caroloſtadius pergit ca-
uillari & dicere, Chriſtum non venire de cœlo in
cœnam, propterea quòd Paulus dicat: Mortem Do-
mini eſſe adnunciandam, donec veniat: ac iterum ludi-
brio habet verbum Domini, Num videlicet Chriſtus
neceſſe habeat, propter fœtidum anhelitum ebrj ſacris
ficuli, è ſede maiestatis ſuæ exilire: & an poſſimus eum
de cœlo detrahere, ac quaſi captiuum deducere? Item,
Num Chriſtus, cum in panem irreperet, neceſſe habu-
erit ſuum locū, in quo ſedebat, deſerere, ac nunc quoq̃,
cum in panem ingreditur, cœlum deſerat? Et multas
id genus alias blaſphemias voces euomit: quæ omnia
tam puerilia, tam craſſa, tam deteſtanda inter ſe confu-
ſa ſunt ſigmenta, vt indigna ſint quibus reſpondeatur.

Non enim dicimus, quòd Chriſtus deſcendat de cœ-
lo, aut deſerat ſuum locum vacuum, alioqui hic fanati-
cus ſpiritus neceſſe haberet affirmare, quòd filius Dei,
cum in vtero matris ſuæ homo fieret, deſeruiffet cœlū:
adeoq̃ quibus ludibrijs Caroloſtadius nunc exagitat
corpus Chriſti in ſacramento, iſdem oportet eum exa-
gitare diuinitatem Chriſti, in carne, ſicut & ſuo tempo-
re faciet. Item, cum Stephanus (Act. 7.) videret le-
ſum, non dixit, quòd veniret de cœlo, ſed quòd ſtaret
ad dextram Dei. Et Paulus Act. 9. audiuit quidem ip-
ſum loquentem, & tamen de cœlo non deſcendebat.
Breuiter, hic furioſus ſpiritus faſcinatus eſt puerilibus
cogitationibus, perinde ac ſi Chriſtus aſcenderet ac de-
ſcenderet, nec intelligit regnum Chriſti, quomodo ſit
Chriſtus ipſe in omnibus locis, & omnia, vt Paulus ad

D. MARTINI LVTHERI TESTIMONIA.]

Ephe. cap. i. ait, impleat, Nobis non est mandatum, vt perferemur, quomodo nos et panis fiat & sit corpus Christi: habemus verbum Dei, quod perspicue illud affirmat: in hoc cōstitimus & hoc credimus: cum hoc verbo, miserrimè Satan. rixeris, si libet, & tantisper scrutaris, donec te ipsa scilicet cognoueris, quomodo hoc fiat.

Eodem libro.

In Vuitebergensi
æditione Tom. 2.
Germa. Folio 65.
facie 1.

In Ienensi æditione
Tom. 3. Ger. Fol.
100. fac. 2.

Quemadmodum nec Christus ipse, nec regnum eius alligata sunt ad loca, & alias res externas, ita omnia ea, quæ ad hoc regnum Christi pertinent, (cuiusmodi sunt Euangelion, Baptismus, Cœna dominica, & Christiani ipsi) libera sunt, & nulli loco alligata. Necessarium enim est, vt Euangelion sit vbicq; liberum, & in nullum peculiarem locum conclusum: neq; enim ita vel Romæ, vel hîc vel illic est, vt non sit etiam alibi. Eodem modo dicendum est de Baptismo & cœna dominica. Non exigit necessitas, vt non nisi in templis Euangelion adnunciatur, baptisetur, et cœna dominica sumatur, sed licet hoc, quicquid rei est, in quibusuis locis, vbicumq; necessitas postulat, cōficere. Hinc autem non sequitur, quòd Christus sit in sacramento, tanq; in certo loco, hîc aut illic alligatus, sed quòd tã ipse, quàm sacramentum eius sint aut esse possint, in quouis loco libera. Quare cœlestes illi Propheta non rectè transferunt dictum illud de regno Christi, ad sacramentum cœnæ dominicæ, Nam si res ita se haberet, oporteret certè affirmari, quòd nec Euangelion, nec Baptismus, nec cœna dominica vsquam esset. In Euangelio enim Christus etiam præsens est coram, & tamē necesse est, vt tam voce, quàm corpore sit in diuersis locis. Item oporteret Christum ne in cœlo quidem ad dextram Dei patris,

patris, esse, propterea quòd tunc dici posset, Ecce hic est Christus.

Item, si carnales istorum Prophetarum cogitationes aliquid valerent, tunc sanctus Stephanus, cum diceret (Act. 7.) se videre Iesum stare, potuisset mendacij argui, propterea quòd Christus, neq; hic sit, neq; illic. Imo & doctrina eorum de cognitione & commemoratione Christi nihil esset, cum necesse haberent vnà in certo loco esse. Necessarium igitur est, vt illud dictum: Ecce hic Christus, ecce illic, intelligatur, primum de externis & corporalibus locis ac rebus. Deinde de talibus corporalibus locis, quæ per pseudopphetas peculiariter præ alijs seliguntur, & necessaria ad salutem iudicantur, vt nō omnia loca maneant libera, quemadmodum hæctenus nobis sub Papatu contigit. Nos vero non docemus, quòd corpus & sanguis Christi sint in externis locis visibiliter, sed quòd sint in sacramento inuisibiliter. Nec dicimus, quòd Christus necesse habeat & debeat in peculiaribus locis, ita includi, vt non sit vbiuis liber, sed quòd possit & debeat, vnà cum pane & vino, in omnibus locis, temporibus & personis liber esse.

In sermone de sacramento cœnæ dominicæ contra fanaticos.

CRedimus, quòd Iesus Christus sit, iuxta humanitatem, super omnes creaturas collocatus, & omnia impleat, quemadmodum Paulus ad Ephesios scribit: & quòd Christus sit Dominus omnium rerum, non tantum secundum diuinitatem, verum etiam secundum humanitatē: ac habeat omnia in sua manu, & sit vbiuis præsens. Quare si sequendi sunt spiritus fanatici, qui dicunt, quòd hæc non sint rationi consentanea, negandus erit mihi Christus.

In editione Vuitenbergensi, Tom. 2. Ger. Fol. 112. f. 4. 2.

De

De Stephano scribitur, quòd dixerit, se videre cœlos apertos, & Iesum stantem à dextris virtutis Dei. Quomodo autem videt Christum? Non necesse habet oculos plurimum in altum attollere, Christus enim est circa nos, & in nobis ubiq;. De quibus rebus fanatici illi nihil intelligunt. Ac dicunt quidem, Christum sedere ad dextram Dei, nesciunt autem quid sit Christum in cœlum ascendere, & sedere ad dextram patris. Christus enim non ita ascendit in cœlum, quemadmodum tu solus scalis in domum ascendere, sed illud significat, quòd sit super omnes creaturas, & sit in omnibus, ac extra omnes creaturas. Quòd autem corporaliter assumptus est in cœlum, testimonium est maiestatis eius, quòd nunc omnia multò magis ob oculos suos habeat, quàm ego te coràm habeam; & quòd sit nobis propior ac præsentior, quàm vlla creatura sit alteri. Fanatici autem interea sic imaginantur, perindè ac si Christus necesse haberet ascendere & descendere de cœlo, per aërem, & sineret se, cum suscipimus corpus eius edendum, in partem detrahere. Tales imaginationes non aliunde veniunt, quàm ex stulta ratione, & carnalibus cogitationibus. Nostra verba, quæ nos loquimur, non necesse habent Christum ad nos detrahere, sed data sunt nobis ad confirmationem, vt sciamus, quòd certo eum inueniamus. Etsi autem Christus ita est in omnibus creaturis, vt possem eum in lapide, in igne, in aqua, deniq; in laqueo inuenire (non enim dubium est, quin ibi sit) tamen non vult, vt ego ipsum ibi absq; suo verbo quæram, & me vel in ignem aut aquam conijciam, vel me laqueo suspendam. Vbiq; quidem est, non vult autem vt ubiq; eum palpando quæras, sed ubicunq; est verbum eius, ibi suscipias eum palpandum, & tunc quidem rectè eum apprehendes, alioqui tentabis Deum, & instis

& institues idolomaniam. Proposuit igitur nobis certum modum, videlicet verbum suum, quò & ubi debeat ipse querere & inuenire.

In libro cui titulus est. Quòd verba Christi: Hoc est corpus meum, &c. adhuc firma constant.

Primum sumamus in manus articulum fidei, Christus sedet ad dextram Dei, quem articulum arbitrantur fanatici, ferre non posse, vt corpus Christi sit in coena. Cum autem querimus, quid per dextram Dei, ad quam Christus sedet, intelligant, existimo eos de ioculari quopiam caelo nobis blateraturos, quale solet pueris commemorari, in quo sit collocatus thronus aureus, in quo & Christus prope patrem ornatus pallio choralis, & aurea corona, sedeat, quemadmodum pictores solent pingere. Nisi enim tam pueriliter & carnaliter de dextra Dei cogitarent, certè non tantopere ex praesentia corporis Christi in coena perturbarentur, nec moraretur eos illud Augustini dictum: Corpus Christi in vno loco esse oportet, veritas autem eius vbique diffusa est: cum tamen nec Augustino, nec vlli alteri aliàs fidem habeant. Ex his puerilibus imaginationibus sequi necesse est, quòd alligent etiam Deum ipsum in caelo ad certum locum, & collocent eum in aureo illo throno. Non enim est Deus extra Christum, & ubi Christus est, ibi omnino tota & perfecta est Deitas. Sicut & Paulus ait: In ipso habitat plenitudo Deitatis corporaliter. Et Ioannis 14. Tanto tempore vobiscum sum, & non cognouistis me? Philippe, qui videt me, videt & patrem meum. Non credis, quòd pater in me sit, & ego in patre? Ex his vltius sequitur, quòd & nos & omnes

H nes

*In Exemp. Vuites.
Tom. 2. Germ. folio
133. fa. 2.
In Exemp. Ienensi.
Tom. 3. Germ. folio
390. fa. 1.*

D. MARTINI LUTHERI TESTIMONIA

nes creaturæ in illo Dei throno sedeamus, sortalsis quemadmodum pediculi & culices in pallio suo choras li. Sicut Paulus Acto. 17. ait. Ipsius genus fumus. Et: in ipso vivimus, mouemur & sumus.

Requirimus vtrâ, vbi sint illa scripturæ testimonia, quæ sic dextram Dei in vnum locum coarctent. Respondent, bone Deus, An non satis testimoniorum scripturæ habemus? Es ne cæcus, an non vides, quot dictis scripturæ nostri libri sint referti? Certè, video vos vos esse blaterones. Audio quidem multum clamoris, & plurimum vociferationis, vbi non est necessarium, de spiritali, exempli gratia, manducatione, de sessione Christi in cœlo, de commemoratione eius in coena, & de alijs id genus rebus, de quibus nemo vos interrogat. Ibi vester Coecyismus sese prodat, ibi multa scripturæ testimonia habetis. Vbi autem necessarium est, ibi soletis taciti præterire, & estis tam muti, quàm trunci: interea tamen somniatis vniuersam scripturam à vestra opinione stare, sicut & Salomon Cap. 5. Ecclesiastæ asseruit, illud in hoc mundo vsitatum esse, quod quæ nobis sunt curæ, & de quibus afficimur, de ijs somniamus. Et Virgilius: Qui amant, sibi somnia fingunt. Quem etiam affectum, nemo potest eis eximere. Quid est ergo, quod tam incogitantes sitis, vt cum scriptura tam copiose doceat de dextera Dei, non prius expendatis, num scriptura testificetur, an non, quod dextera Dei sit peculiaris locus? Nunc autem ea estis incogitantia, vt cum collocetis in vano somnio tam magnam, periculosam & fanaticam opinionem, audeatis tamen asserere, vos multis scripturæ testimonijs esse munitos. Et quia voluptati vobis est, in hac chorea saltare, existimatis omnia Musicorum instrumentorum genera è cœlo pendere, atq; adeo, qui libenter, sicut dici solet, saltat,

eat, is vel tenuissima fistula excitatur: ita postquam vobis arridet, quod Christus sit in caelo, & non in coena, facile persuadet vobis dictum Augustini, vt sentiatis, dexteram Dei esse locum quendam in caelo, qui tamen alioqui ad omnia patrum dicta tam stupidi & immoti estis, vt etiamsi vno omnes ore aliquid affirmet, vos tamen eos illud negare iactatis, existimantes interea, neminem cognoscere, quid sit, quod in rebus non necessarijs multa scripturae testimonia reciteis, in rebus autem necessarijs, ne sota quidem, sed vestra tantum somnia in medium producat.

Scriptura autem docet nos, quod dextera Dei non sit peculiaris locus, in quo, tanquam in aureo throno corpus sit, aut esse possit, sed quod sit omnipotentia Dei, quae etsi nusquam esse potest, ramen in omnibus locis sit, necesse est. Nusquam (dico) in loco aliquo esse potest, quia si in aliquo loco esset, necesse haberet in eo loco sensibiliter & circumscripui esse. Omne enim quod est in aliquo loco, necesse est in eo loco ita concludi, & circumscribi, vt interea in nullo alio loco esse possit. Potentia autem Dei, nec potest, nec debet hoc modo includi & circumscribi, quia est incomprehensibilis & incircumscripibilis, extra & supra omne quod est, & esse potest. E contra autem necesse habet, in quouis loco, ac in minutissimo etiam folio essentialiter praesens esse. Deus enim ille ipse est, qui omnipotentia & dextera sua omnia creat, operatur, & conseruat, quemadmodum in symbolo fidei nostrae consistemur. Nam si suscipit aliquid creandum aut conseruandum, non emittit vicarios aut Angelum, sed quod creat & conseruat, hoc omne est proprium suae ipsius diuinae potentiae opus. Si autem creat & conseruat, certe necesse habet praesens esse, & creaturam suam tam in intimis, quam in

D. MARTINI LVTHERI TESTIMONIA.

extimis condere atq; conseruare. Neceſſe igitur habet ipſemet in cuiuſuis creaturæ intimis, extimis, circum circa, per omnia, infrà, & ſuprà, antè & retrò, præſto a deſſe, vt in omnibus creaturis nihil poſſit eſſe, aut præſentius, aut magis intimè, quàm Deus ipſe vnà cum ſua potentia. Ipſe enim eſt, qui facit cutem. Ipſe eſt, qui facit oſſa. Ipſe eſt, qui facit crinem in cute. Ipſe eſt, qui facit medullam in oſſibus. Ipſe eſt, qui facit vnã quamuis particulam crinis. Ipſe eſt, qui facit vnã quamuis particulam medullæ. Ipſe certè eſt, qui omnia, videlicet tam partes, quàm totum facit. Si autem omnia facit, fieri non poteſt, quin & manus eius, qui hæc facit, præſto adſit.

Hæc nunc certiffimis ſcripturæ testimonijs confir-
matur. Eſa. cap. 66, ex Gen. 1. Nonne hæc omnia ma-
nus mea fecit? Et pſal. 139. Quò ibo à ſpiritu tuo, et quò
à facie tua fugiam? ſi aſcendero in cœlum, tu illic es, ſi
descendero ad infernum, ades. Si ſumpſero mihi alas
auroræ (quæ certè magnæ ſunt alæ) quippe quæ di-
midiam partem huius mundi impleant, & habitauero
in extremis maris, etenim illuc manus tua deducet
me, & tenebit me dextera tua. Quid multa dicam?
ſcriptura adſcribit dexterae Dei, omnia opera & mira-
cula eius. Act. 2. Chriſtus dextera Dei exaltatus eſt.
Pſal. 118. Dextera DOMINI facit virtutem, dexte-
ra DOMINI exaltat me, dextera DOMINI fa-
cit virtutem. Act. 17. Deus non longè abeſt ab vno-
quoq; noſtrum, in ipſo enim viuimus & mouemur &
ſumus. Rom. 11. Ex ipſo, & per ipſum, & in ipſo ſunt
omnia. Hiere. 23. Putas ne Deus è vicino ego ſum, di-
cit DOMINVS, & non Deus de longè? Nunquid
non cœlum & terram ego impleo? Eſa. 66. Cœlum ſe-
des mea eſt, terra autem ſcabellum pedum meorum.
Non

Non dicit, particulam cœli esse sedem suam, & particulam aut vnum aliquem locum terræ esse scabellum pedum suorum, sed quicquid, & vbiuncq; fuerit cœlum, ibi est (inquit) sedes mea, siue sit cœlum infra siue supra, siue prope terram, & quicquid aut vbiuncq; fuerit terra, siue sit in profundo maris, siue in sepulchro mortuorum, siue in medio terræ, ibi est scabellum pedum meorum. Cogita nunc mihi, vbi sit caput, brachium, pectus, corpus, si calcaneo suo terram, & coxendicibus suis cœlum impleat. Longissimè, longissimè inquam, protenditur supra & vltra mundum, supra cœlum & terram. Quid ergo sibi aliud vult Esaias hoc dicto, quàm quod & diuus Hilarius de eo ait, Deum esse vbiq; essentialiter præsentem, in omnibus, & per omnes creaturas, in omnibus earum particulis & locis, ut mundus plenus sit Deo, & Deus omnia impleat, & tamen non concludatur aut circumscribatur à mundo, sed sit etiam supra & omnes creaturas? Hæc omnia sunt omnino modo incomprehensibilia. Et tamè sunt articuli nostræ fidei, qui habent certa & perspicua scripturæ testimonia. Ac profecto, præ his pusillum videtur, quòd corpus & sanguis Christi simul sint in cœlo & in cœna. Quòd si fanatici susciperent illa sua ratione & oculis inuestiganda, facillè fieri posset, vt negarent ea sic se habere, adeoq; pro ingenio impiorum dicerent, Non est Deus. Psal. 14. Quomodo enim humana ratio ferre potest, quòd diuina maiestas sit essentialiter in granulo, ad granulum, supra granulum, per granulum, intus & aextra præsens? & quanquam vnica tantum sit maiestas, possit tamen omnino tota esse in singulis, quorum sunt innumerabilia. Certum enim est, quòd creet singula granula & singulas earum particulas, intus, & vndiq;. Itaq; necessarium est, quòd potentia eius illic sit

D. MARTINI LUTHERI TESTIMONIA

Undeque, tam in granulo, quam apud granulum. Potentia autem eius vnica est, & vnus modi, nec inter se ita diuiditur, vt creet putamen granuli digitis, medullam autem in granulo pedibus sed tota diuina potentia necesse habet in granulo, & apud granulum vndequaque esse. Ipse enim solus omnia creat. Econtra autem eadem maiestas tam magna est, vt nec hic mundus nec mille mundi eam comprehendere possint, & dicere, ecce hic est.

Respondeant igitur nunc fanatici, Corpus habet aliquam proportionem cum corpore, & possunt inter se conuenire, sicut dici solet, panis est corpus, vinum est corpus, caro Christi est corpus. Hic potest alterum in altero esse, sicut ego possum esse in aere, in vestimento, in domo, sicut & pecunia in marsupio, vinum in cantiaro aut vase. Illic autem non est corpus, sed spiritus, imò quis scit, quid illud sit, quod Deus dicitur? Certè excellit corpus, spiritum & omnia, quæ dici, audiri, & cogitari possunt. Quomodo potest talis res omnino tota simul vbiq; in singulis corporibus, creaturis, & substantijs præsens esse? & è contra, esse extra & supra omnes creaturas & substantias, nusquam tamen nec debeat, nec possit esse, sic enim & nostra fides, & scriptura de Deo, testificantur. Hic humana ratio simpliciter concludat, necesse est, quòd quæ de hac re dicuntur, nugæ sint, & pura pura mendacia.

Si ergo Deus inuenit aliquem modum, quo diuina sua essentia possit omnino tota esse in omnibus, & singulis creaturis, idque multò altius, profundius, et præsentius, quam ipsi sibi est creatura, & tamen interea nusquam nec in vlla creatura circumscribi possit, aut debeat, vt ipse quidem omnia circumscribat, & in omnibus præstò adsit, nullum autem eorum ipsum circumscribat, & in

in ipso præstò adsit: qui fieri posset, quòd non etiam alium modum sciret, quo corpus suum in multis simul locis omnino totum esset, & tamen non esset quicquam eorum, in quibus est, locorum? O nos miseros hominum filios, qui solemus de Deo & operibus eius, iuxta nostram rationem iudicare, perinde ac si esset tutor, aut mercenarius.

Sed obijciunt. Credimus quidem, quòd potentia Dei sit ubiq;: hinc autem non sequitur, quòd diuina eius essentia, aut dextra eius, sit ubiq;. Respondeo. Credo & ego, quòd in recessu & latebris cordium vestrorum nihil quicquam nec de Deo, nec de potentia eius credatis. De qua re etiam certus sum. Ac fieri potest, vt omnia hæc illustria scripturæ dicta, quæ hic recito & explico, contemptim prætereatis, ac fastidiosè dicatis, Quid? Non loquitur, nisi de granulis, & arborum folijs, nulum autem scripturæ testimonium affert: deinde autem effutiatis aliquid de vestra tolerantia, aut de alijs rebus impertinentibus. Talia enim soletis nobis loco scripturæ obtrudere.

Nos vero scimus quòd illa omnia, videlicet, Dei potentia, brachium, manus, essentia, facies, spiritus, sapientia &c. planè idem sint. Nam extra creaturam nihil aliud existit, quàm ipsa vnica & simplex diuinitas. Et cum potentia & manus Dei fuerit, procul omni dubio, ante creationem, manifestum est, quòd post creationem rerum non sit mutata in aliud. Nihil enim creat, nisi per verbum suum, Genes. 1. & Ioannis 1. Hæc est potentia eius, & potentia eius non est nec securis, nec bipennis, nec ferra, nec lima, per quam operetur, sed est ipsemet. Si ergo potentia & spiritus eius est ubiq;, & in omnibus rebus, idèq; intimè, extimè, ex omni parte præsens, (quod necessarium est, vt sic sese habeat, quandoquidè ipse

D. MARTINI LVTHERI TESTIMONIA

ipse omnia vbiq; creat & conseruat) certe perspicue sequitur, quod & diuina dextra, essentia & maiestas eius vbiq; sit. Fieri enim non potest, quin cum omnia creet atq; conseruet, omnibus praesto adsit. Et vt aliquid aut etarij vice adda, probabo illud exemplo & facto, quod scriptura ipsa recitat. Nostra fides tenet, quod Christus sit essentialiter & naturaliter verus Deus, & quod in habitat in ipso omnis plenitudo Deitatis corporaliter, sicut Paulus Colof. 2. scribit) vt extra Christum prorsus nullus sit nec Deus, nec Deitas, quemadmodum ipse ait, Ioannis 14. Philippe, qui videt me, videt & patrem meum. Non credis, quod pater in me, & ego in patre sim? Hic nunc vide mihi, Christus ambulat in terra, & tota Deitas est in ipso essentialiter & personaliter, in hac terra. Dico ergo mihi, quomodo vtrumq; verum esse possit, quod Deus totus sit in Christo essentialiter & personaliter praesens, in terra, in vtero matris, in praesepi, in templo, in deserto, in ciuitatibus, in domibus, in hortis, in agris, in cruce, in sepulchro &c. & tamen interea sit etiam in caelo, in sinu patris? Si autem hoc iuxta nostram fidem, irrefutabiliter verum est, quod Deitas ipsa sit in Christo super terram, in tot locis, essentialiter & personaliter praesens, & tamen simul etiam sit in caelo, & cum patre, perspicue sequitur, quod sit etiam vbiq; & quod caelum ac terram, & omnia sua propria natura & maiestate essentialiter & personaliter impleat, iuxta dictum Hieremiae Cap. 23. Coelum & terram ego impleo. Et: sum Deus e vicino. Et Psal. 139. Quo a facie tua fugiam.

Accedit & illud, quod cum Christus filius Dei concipiendus esset in vtero matris, & incarnandus, fieri non potuerit, quin procul dubio antea in vtero virginis essentialiter & personaliter praesens adfuerit, & ibi
humana

humanam naturam assumpserit. Deitas enim quod ad seipfam attinet, est immobilis, nec vagatur de loco in locum, quemadmodum creaturæ. Quare in incarnatione sua non descendit, tanquam in scala, de cælo, nec descendit se deorsum, tanquam in funiculo, sed erat antea essentialiter & personaliter præsens in utero virginis, sicut & in omnibus alijs locis ubiq; iuxta diuinam eius naturam, proprietatem et potentiam. Si ergo est in vno loco, (vt in utero virginis) essentialiter, ac sua propria persona præsens, & tamen etiam apud patrem suum in cælo, quemadmodum nostra fides testificatur, certissimū est, quod sit eodem modo in omnibus locis. Nihil enim est, quod impediat, cur esset in utero virginis, & non posset esse eodem modo in omnibus locis.

Et tamen in Christo quiddam sublimius est, & excellentius, quàm in omnibus alijs creaturis. In ipso enim est Deus, non tantum præsentem & essentialiter, sicut est in omnibus alijs rebus, sed inhabitat etiam in ipso corporaliter, vt homo & Deus vna sit persona. Et quamquam de omnibus creaturis, verè dicere possum, illic est Deus, aut Deus est in illo, non possum tamen verè dicere, illud est Deus ipse. De Christo autem affirmat nostra fides, quod nō solum Deus sit in ipso, verum etiam, quod sit ipsemet Deus. Et qui interficit hominem, potest de eo dici, quod sit interfectoreius rei, quæ est Dei, & in qua est Deus. Qui autem interficit Christum, interficit filium Dei, adeoq; Deum ipsum, & dominum gloriæ. Quod ergo Deus non solum est in Christo, verum etiam ita in ipso inhabitat, vt Deus & homo vna sint persona, hoc demum illud est opus & miraculum Dei, quod omnem humanam rationem stultam reddit, & sola fide comprehendi debet, alioqui comprehendī non potest.

D. MARTINI LVTHERI TESTIMONIA.

In hoc igitur loco loquimur tantum de priori præsentia, qua Deus ipse personaliter est in omnibus rebus, sine qua non potuisset homo, adeoque ex Deitate & humanitate vna persona fieri. Necessarium enim erat, (sicut dictum est) vt antea præsens esset in utero matris, quemadmodum per se est in Deitate. Bone Deus, vbi nam illi sunt, qui hæc omnia credunt? Quid fiet, cum humana ratio in tantum mysterium fanaticis suis speculationibus irruerit? Tum certe longè tolerabilior erit fanatica de Sacramento coenæ Dominicæ intemperies, Sed vt Deus manet inuiolatus, ita & suos conferuabit.

Hic nunc euidenter & sufficienter comprobatum est, quòd dextera Dei, non sit peculiaris aliquis locus, (quemadmodum fanatici somniant) in quo corpus Christi sedeat, sed sit ipsa Dei potentia: fieri enim non potest, vt dextera Dei sit creatura: sed necessario quiddam est, supra & extra omnes creaturas. Hoc autem nihil aliud est, quàm Deus ipse, qui est vbiq; in omnibus rebus. Quare necessario, & illud verum est, quòd dextera Dei sit in omnibus rebus vbiq;, quemadmodum antea dictum est.

Omnino autem existimo, quòd hic non contemptim prætereamus dicta scripturæ, sicut fanatici, nec quòd de alijs impertinentibus rebus tractemus, sed quòd ex veris & perspicuis testimonijs scripturæ, & articulis fidei comprobauerimus, & stabilierimus, dexteram Dei esse vbiq; fanatici autem hac in parte succumbant, nec constare queant, cum dicunt eam esse peculiarem locum, sicut ex Augustino, carnalibus suis speculationibus applaudunt.

Instituamus igitur nunc mutuam colloctionem. Fautentur, quòd Christus sit ad dextram Dei. Et hoc ariete existit

existimant se expugnasse, quod non sit in cœna. Hic est fortasse horribilis ille gladius gigantis Goliath, quo confidunt. Sed quid? si vobis illum ipsum gladium è manibus vestris extorqueremus, & eo caput vestrum amputarem, adeoq; hoc ipso dicto, quo vos statuitis probare, quòd corpus Christi non sit in cœna, nos probarem, quòd necessariò sit in cœna? An non hoc esset verè Davidicum stratagemat? Agite dum ergo, videte, & audite. Corpus Christi est ad dextram Dei, Hoc iam confessum est. Dextera autem Dei est in omnibus locis, Hoc necesse habetis. ex probationibus paulò ante recitatis confiteri. Certum igitur est, quòd etiam sit in pane & vino cœnæ. Vbi autem est dextera Dei ibi necessario est etiam corpus & sanguis Christi. Dextera enim Dei non potest dividi in multas partes, sed est vna simplicissima essentia. Nec in articulo fidei dicitur, quòd Christus sedeat in vna tantum parte, videlicet, in paruo digito, aut in vnguæ dexteræ, sed simpliciter dicitur, quòd sit ad dexteram Dei, vt quicquid, & vbicunq; est dextera Dei, ibi etiam sit Christus filius hominis.

Hoc significat etiam Christus ipse, quoties in Evangelio affirmat, quòd omnia tradita sint ipsi à patre, & omnia sint subiecta sub pedibus eius. Psal. 8. Horum enim dictorum sententia est, quòd cum Christus sit ad dexteram Dei, nihil aliud significetur, quàm non tantum vt filius Dei, verum etiam, vt filius hominis sit super omnia, & habeat in potestate sua omnia, eaq; gubernet omnia. Necesse igitur est, vt sit etiam prope, intra, & circa omnia, adeoq; in manu habeat omnia. Nam secundum Deitatem nihil est ei traditum, nec sub pedibus eius subiectum, propterea quòd omnia antea creauerit, & conseruet. Sedere autem ad dexte-

D. MARTINI LVTHERI TESTIMONIA.

ram idem est, quod gubernare, & habere potestatem super omnia. Si autem gubernat, & habet potestatem super omnia, certe necesse habet, per dexteram Dei, quæ ubiq; est, essentialiter præsens esse. Quid ergo hinc sequitur? Illud videlicet, quod etiam si Christus nunquã hæc verba (Hoc est corpus meum) in cœna dixisset, nec dicenda ordinasset, illa tamen verba (Christus sedet ad dextram Dei) necessario concluderent, quòd corpus & sanguis eius possint esse in cœna, sicut & in omnibus alijs locis. Nec opus habemus hîc vlla trãsubstantiatione, aut mutatione panis in corpus suũ, sicut nec necessarium est, vt Dextera Dei, etiam si sit in omnibus rebus, non tamen in eas mutetur. Quomodo autem hoc fiat, non est nobis perscrutandum. Fide hoc apprehendendum est, quandoquidem sacra Scriptura & articulus fidei nostræ hoc euidenter confirmet.

Nos miseri peccatores, non sumus certe tam stupidi, vt credamus, quòd corpus Christi sit in pane, crasso & visibili modo, sicut panis est in canistro, aut vinum in poculo. In quam suspicionem fanatici nos libenter vocarent, vt haberent, quo sibi de nostra stultitia blandirentur. Sed simpliciter credimus, quòd corpus eius præsens sit, sicut verba sonant & significant. Hoc est corpus meum &c. Quod autem Patres & nos aliquoties dicimus, corpus Christi esse in pane, hoc sit simplici admodum animo, vt his verbis fides nostra confiteatur, corpus Christi esse præsens. Alioqui enim benè possumus ferre, siue dicatur, quòd sit in pane, siue quòd sit panis, siue quòd ibi sit, vbi est panis, siue aliter, pro cuiusque voluntate. Non mouebimus rixam de verbis, si tantummodo vera sententiã manet inuiolata, videlicet, quòd panis, quo in cœna Domini vescimur, non simpliciter sit panis, sed sit etiam corpus Christi.

Cogitent

Cogitent etiam fanatici, quòd Deus nouerit multos alios modos, quibus alteram rem in altera contineat, quàm crassum illum modum, quem ipsi nobis obijciunt, sicut est uinum in uase, panis in canistro, pecunia in marsupio. Leui erat in lumbis Abraham, ut dicit Apostolus ad Hebræos, Et Scriptura describit omnes liberos in lumbis Patrum esse, & ex ijs oriri. Item, varia genera colorum, & lumen, ac quicquid est uisibile, dicitur esse in oculis, ut hac ratione etiam cœlum & terra possint esse in oculo. Similiter omnia sunt in speculo, quæcunq; ante ipsum constiterint. Item arbores & fructus sunt in granis & seminibus. Item omnia sunt in cordibus nostris, adeoq; Deus ipse, quod non minus est miraculum, quàm alia omnia. Quis ergo dubitaret, quin Deus habeat adhuc plures, quos non patefecit nobis modos, quibus alterum in altero continetur, aut duæ res simul sunt in vno loco?

Certe non minus est miraculum, quòd multa corpora sint in vno loco, quàm quòd vnum corpus sit in multis locis. Qui alterum efficere potest, is & alterum potest. Habemus autem perspicua scripturæ testimonia, quòd Christus uenerit ad discipulos suos, per ianuas clausas, & è sepulchro suo, per obliuatum lapidem. Siue ergo intrauerit per fenestram, siue per ianuam, certe corpus eius, & illud per quod sese intulit, & ut ita dicam intrusit, in vno simul loco, utraq; inuiolata, & immutata fuerint, necesse est. Nec Euangelista dicit, quòd uiderint ipsum intrare, sed quòd in medio ipsorum steterit. Hoc ita sonat, quasi antea præsens, sed absconditè, affuerit, & tunc sese manifestauerit, sicut & factum est coram Maria Magdalena, apud sepulchrum, & coram omnibus ijs, quibus apparuit. Et Acto. 7. apparet sancto Stephano, in Concilio, stans à dextris Dei: similiter

D. MARTINI LVTHERI TESTIMONIA

Act. 22. apparet diuo Paulo in templo. Item Math. 17. apparet pater in nube, in monte Thabor. Item Luc. 3. apparet pater in voce, & spiritus sanctus in specie columbae. Tales & id genus aliae apparitiones, quae saepe numero factae sunt Prophetis. Apostolis & alijs sanctis, testificantur, quod Deus & Christus eius non sit longe à nobis, sed propè, vt aliud nihil quæeratur, quam vt reuelentur. Non enim mouentur, supra, infra, dextrorsum, sinistrorsum, propterea quod Deus sit immobilis, & etiam Christus sedeat ad dexteram Dei, nec moueatur. Ad hæc dicit Christus, Ioan. 3. Nemo ascendit in cælum, nisi qui descendit de cælo, filius hominis, qui est in cælo. Quo certè dicto significat, quod corpus eius sit simul in cælo & in terra, adeoque iam tum fuerit in omnibus locis. Non enim factus est, per glorificationem suam, alia persona, sed quemadmodum antea, ita & postea præsens est vbiq; &c.

Et paulò post.

Post hæc dicta, fortassis inuadent me alij fanatici, qui me in verbis capere conabuntur, & dicent, quid est si corpus Christi est in omnibus locis, agedum, deuorabo & helluabor ipsum in omnibus hospitijis, ex omnibus scutellis, poculis & cantharis: Si enim nullum est discrimen inter meam, & Christi mensam, immane, quam egregie ipsum deuorabimus? Nos enim futiles Germani, sumus magna ex parte tam detestabiles porci, vt nec honestatis nec modestiæ rationem habeamus. Et si quid audiuerimus de Deo, non aliter ferè reputamus, quam si essent ioculatorum fabulæ. His temporibus vsitata sunt aduersus Sacramentum cœnæ dominicæ, in vulgo, qui doctrina fanaticorum sunt seducti,
tam

tam abominanda dicta & facta, vt tolerabilius esset mortem suscipere, quàm concionem ipsi diuulgandam scribere. Postquàm enim audiunt à fanaticis, corpus Christi non esse in Sacramento, statim insurgunt. Ad quid, inquit, vtile est Sacramentum? Ne pro titiuilicio quidem reputarem. Atqui officium politici Magistratus esset, tales blasphemos cohercere. Ingens profecto est petulantia & temeritas, quòd cum prorsus hanc rem non intelligas, tam præfractè tamen blasphemes. Et quia video hæc vulganda inter canes & porcos, Deus nouit, quanto animi dolore de tã magnis & cœlestibus rebus scribam. Sed quid faciam? fanatici, qui me huc pertrahunt, necesse habebunt de hac re rationem reddere.

Audi ergo tu porce, canis, fanaticæ, aut quisquis fueris, insulse asine, Etiam si corpus Christi sit in omnibus locis, non tamen tu statim ipsum vel deuorabis, vel heluaberis, vel attinges. Nec ego tecum de his rebus colloquor, sed ablego te in haram tuam porcorum, aut in tuum sterquilinium.

Suprà dixi, quòd dextera Dei sit quidem in omnibus locis, interea autem sit etiam nusquàm, & sit incomprehensibilis, supra & extra omnes creaturas. Discrimen est inter suam præsentiam, & tuam attingentiam, Deus liber est, & non captiuus, vbicunq; fuerit. Nec potest ita vinciri, aut catenis ligari, quemadmodum malefactor quispiam è publicis vinculis ostentatur. Considera mihi radios solis. Hi sunt tibi tam propinqui, vt perstringant tibi oculos, & cutem tuam quasi pun-
gant, & tamen non potes eos manibus apprehendere, ac in cistulam includere, etiam si multũ ac diu palpaueris. Impedire quidem potes, ne per fenestram splend-
ant, palpare autem & apprehendere non potes. Idem de Christo sentiendum est, quòd etiam si sit vbicq; præsens,
tamen

D. MARTINI LUTHERI TESTIMONIA

tamen non sinit se pro tua libidine, tangi & apprehendi. Nouit enim se ita explicare, vt tu tantum putamen retineas, nucleum autem non apprehendas. Quid ita? quia aliud est, Deum esse praesentem, aliud, Deum TIBI esse praesentem. Tunc autem tibi praesens est, cum addit verbum suum, & eo sese alligat, ac dicit. Hic me inuenies. Cum igitur habueris verbum eius, tunc potes eum verè apprehendere & tenere, ac dicere. Hic teneo te, sicut tu ipse affirmas.

Sed repetamus, quod de dextera Dei diximus. Ecce enim ea est vbique, quemadmodum nemo potest negare, tamen quia etiam nusquam est, sicut diximus, non potes eam verè apprehendere, nisi remittat te ad certum locum, & alliget se ad eum, tuae salutis gratia. Alligat autem se ad humanitatem Christi, & inhabitat in ea, ibi tu certo eam inuenis. Alioqui fieri potest, vt percurras vndique omnes creaturas, ac nunc hic, nunc illic palpes, nusquam tamen eam inuenias, etiamsi verè praesens adsit, tibi autem ibi non adsit. Sic &, postquam humanitas Christi est ad dexteram Dei, ideoque in omnibus, & super omnes res, iuxta naturam dexteræ Dei, fieri non potest, vt ita eum deuores & hellueris, sicut brassicam aut offam in tua mensa, nisi ipse hoc tibi volens permittat. Factus enim est incomprehensibilis, nec capies eum, etiamsi fuerit in tuo pane, nisi sese tibi alligauerit, & remittat verbo suo ad peculiarem mensam, & ostendat ipse tibi panem, quo eum edas. Id quod in coena sua fecit & dixit. Hoc est corpus meum. Quasi diceret, Potes quidem etiam domi tuae panem edere, vbi ego absque dubio satis propè adsum, Illud autem verum est ^{verbum}, videlicet, Hoc est corpus meum. Cum hoc ederis, tum edis corpus meum, aliàs non edis. Quid ita? quia hic alligo me per verbum meum, vt non hinc inde vacilles,

vacilles, & non me in omnibus locis, in quibus sum, quaras. Hoc enim tibi nimis difficile esset, & tu imbecillior es, quam ut possis me illic absq; meo verbo apprehendere &c.

Ah quam pauci sunt, etiam inter doctissimos, qui vnquam hunc articulum de Christo, tam exactè expendunt, aut crediderunt. Imperscrutabile enim est, quòd Deus sit homo, & homo sit Deus. Sed scriptura hoc testatur, & fides agnoscit esse certissimam veritatem &c.

In Confessione Martini Lutheri de cœna Domini.

Marci vltimo dicitur: Dominus Iesus assumptus vult. Tom. 2 Ger. folio 178. fa. 1. est in cœlum. Item: Relinquo mundum, & vado in tenensi, Tom. 3. Ger. fol. 490. fa. 10. ad patrem. Et Ioan. 17. iam non sum in mundo, ipsi autem sunt in mundo. Et reliqua id genus dicta, quibus prædicatur Christus in cœlo esse. Agedum igitur, hæc nos quoq; credimus, & confitemur, nec fuisse necessarium, ut nos de hac re erudiremur. Sed illud fuisset explicatu necessarium, quòd cum Christus sit in cœlo, nō possit corpus eius esse in cœna. Si ergo probarent, quòd hæc inter se pugnarent, tunc facile possemus intelligere, quòd dicta illa essent contraria nostræ sententię. Nunc autem pergunt nos semper, multa loquacitate docere ea, quæ non ignoramus: quæ vero docenda exigimus, ea silentio satis industriè prætereunt. Necessè igitur habemus in sententiâ nostrâ perseuerare.

Cæterum, quid sit in mundo esse, explicat Christus ipse Lucae vltimo, cum ait. Hæc sunt verba, quæ locutus sum ad vos, cum adhuc essem vobiscum. Quid? non est cum discipulis? & tamen sumit vnâ cum ipsis cibum, postquam resurrexisset à mortuis. Sed re vera

K non

D. MARTINI LVTHERI TESTIMONIA.

non est amplius cum ipsis eo modo, quo antea cum ipsis fuerat, videlicet mortis obnoxius, & rerum huius mundi indigens. Sicut & Paulus 1. Corinth. 15 de corpore animali & spiritali loquitur. Ex hoc autem probari non potest, quòd ob eam causam non sit corporaliter præsens. Sedebat enim, quemadmodum dictum est vnà cum ipsis, vnà sumebat cibum, & loquebatur cum ipsis, & tamen non est in mundo. Eodem modo dicendum est de illo dicto, Pauperes semper habetis vobiscum, me autem non semper habebitis. Quid hoc loco significet (vobiscum) textus ipse declarat, & facillè intellectu est, videlicet, quòd non sit nobiscum, eo modo, quo pauperes sunt nobiscum. Idem respondendum est ad reliqua omnia similia dicta, quæ recitare solent, videlicet, quod Christus non sit nobiscum eo modo, quo pauperes, mortalis & mundanus.

Eodem libro.

Vult. Tom. 2 Ger.
folio 179. fa. 1.
Ienensi Tom. 3.
Ger. fol. 491. fa. 1.

Colof. 3. Si consurrexistis cum Christo, quæ sursum sunt, querite, vbi Christus est in dextra Dei sedens. Quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram. Hic, hic vos carniuoræ, & sanguinisuge animum aduertite. Hic audite, quòd corpus Christi non sit quarendum in Sacramento, Sacramentum enim est in terra, Christus autem est supra in cælo.

Hoc in loco videtur phanatico huic spiritui superuacaneum esse, vt ostendat nobis, quid apud Paulum significet (super terram) cum tamen verus illius dicti sensus in explicatione huius vocabuli situs sit. Sed temerè & inconsideratè eò prorumpit, quòd ipsum vanitas spiritus sui trahit. Si ergo dixerò, cur ipsi audiant conuersionem Euangelij; cur celebrent coenam Domini; cur diligant

diligant proximum, & benefaciant ei: cur honorent parentes: cur obediant magistratui: cur habeant seruos: quid respondebunt: An non hæc omnia sunt super terram? Age igitur, non quaramus illa, nullum honoremus, nulli obediamus, nulli seruiamus, nullum diligamus. An non hoc lepidum est: An non hæc omnia sunt super terram? Et Paulus dicit, non esse querenda ea, quæ sunt super terram. Sequitur ergo, Apostolos pessimè egisse, quòd secuti sint Christum, eò quòd fuerit super terram: sed & Christus ipse venit super terram, & Paulus concionatur & visitat Christianos hinc inde in terra dispersos. Quid nunc tibi videtur? An non appositè dictum Pauli allegarunt: sed hæc tenus bene assueti sumus ludibrijs Satanae, solet enim nos ridere, & præ impotenti sua arrogantia nos indigniores iudicare, quam quibus respondeat: quòd non ignoret, se, etiamsi nihil firmi respondeat, multos tamen discipulos vanis suis ludificationibus consecuturum. Agnoscimus igitur irrisiones eius, ac vicissim insultamus in eum, vt nostram sententiam, si potest, refutet, adeoque hæc fidei nostræ confirmatio est, quòd aduersus nostram sententiam nihil afferre queat, præter effrenatas & impotentes suas ludificationes. Cum ergo Paulus dicit: Quæ sursum sunt sapite, non quæ super terram, intelligit per hanc dictionem (super terram) terrenam vitam, quemadmodum mundus solet ducere vitam, in scortatione, & in omni genere scelerum. Loquitur enim de mortificatione veteris Adami, vt sunt verba eius aperta & perspicua. Mortui, inquit, estis, & vita vestra est abscondita cū Christo, in Deo. Ac mox: Mortificate ergo membra vestra, quæ sunt super terram, fornicationem, immunditiam, libidinem, concupiscentiam malam, auaritiam &c. Hic audis, quòd Paulus hoc

D. MARTINI LUTHERI TESTIMONIA.

vocabulo (super terram) intelligat veterem terrenam vitam, iuxta veterem Adamum, sicut solet mundus, absq; spiritu Dei vitam ducere, hæc enim est veteris Adami vita. Sed hæc (inquit Paulus) non quæramus. Debemus enim huic mundo, & terrene vite, cum Christo mortui esse, & deinceps cœlestem vitam in Christo ducere. Quare iuxta hoc Pauli dictum affirmamus a lacri animo, quòd nostra Sacramenta non sint super terram, nec nos ea super terram quæramus. Quòd si Sathan probauerit, nos nostra Sacramenta, & corpus Christi, in numero fornicationis, auaritiæ, inuidiæ, & aliorum scelerum habere, tum fatebimur nos peruersè agere, quòd quæramus Christum super terram. Quòd si vero hoc non fecerit, accusamus eum manifesti, & satanici mendacij: ac præterea affirmamus, eum blasphemia afficere diuum Paulum, quòd vociferatur corpus Christi esse super terram, cum est in Sacramento. Paulus enim non sic vtitur vocabulo (super terram) sicut dictum est.

Eodem libro.

Vult. Tom. 2. Ger. fol. 182. fa. 1.
In Ienensi, Tom. 3. Ger. fol. 494. fa. 2.

Illud ego vrgebam, vt firmis rationibus probarent, cur verba illa, Hoc est corpus meum, falsa essent iuxta literam, etiamsi Christus sit in cœlo, cum potentia Dei nobis sit ignota, & possit Deus modum quendam excogitare, quo vtrunq; verum sit, videlicet, Christum esse in cœlo, & corpus eius esse in cœna. Hæc erat præcipua quæstio, hanc cupiebam mihi explicari, hinc notatis etiam maiusculis literis exigebam, vt ostenderent, quomodo hæc duo inter se pugnarent. Hic magis mutus est, quàm piscis. Huius rei nulla fit ab ipso, ne vna quidem litera, mentio, perinde ac si nihil prorsus ad ipsum

sum

sum pertineret. Interea autem euomit, nescio quæ de sua Allocosi. Nam quod ego suscipiebam probandum, corpus Christi esse ubiq; eò quòd dextra Dei ubiq; esset, illo feci consilio (quemadmodum eo loco clarè testificatus sum) vt vnum saltem modum ostenderem, quo Deus efficere posset, vt Christus simul in cælo, & corpus eius in cœna esset: & interea referuabam diuinæ sapientiae & potentiae alios quoq; modos, quibus id efficere posset, quando quidem nos nec finem, nec modum potentiae eius cognoscamus. Quare si aut voluissent, aut potuissent respondere, debuissent firmis rationibus probare, quòd Deus nec sciat, nec possit alium habere modum, quo Christus simul sit in cælo, & corpus eius in cœna. Hic est nodus ille, qui fuisset soluendus. Sed hunc boni scilicet viri fortiter transiliunt. Non enim necesse habuissent docere nos de modo illo visibili, quo cælum, secundum iudicium oculorum, est suprâ, & cœna infrâ supra terram. Non certe tam stupidi sumus, vt ignoremus, quòd iuxta sensum oculorum, non possit esse suprâ, quod est infrâ, & è contra. Hoc enim sit humano & visibili modo. Verbum autem & opera Dei non sunt definienda sensu nostrorum oculorum, sed sunt humanæ rationi, imò Angelis etiã ipsis incomprehensibilia. Adhæc, Christus, nec est in cælo, nec in cœna visibili modo, & sicut carnales oculi iudicant de rebus, in diuersis locis.

Eodem folio facie II.

RE ipsa comperit Satan, quòd non possit eum mo- *Ienenses folio 495.*
 dum præsentie Christi in cælo & corporis eius in *fd. 1.*
 cœna, quem explicuimus, refutare. Tumultuatur ergo
 vanis blateramentis, vt abducat nos ab instituto, ac in-
 terea

D. MARTINI LVTHERI TESTIMONIA

terea multam iactat rerum cognitionem, quam nemo requirit. Eisi enim posset (quod tamen non potest) eum presentiae modum, quem indicaui, refutare, tamen propositum suum nondum confecerit, quia nondum probasset, quod haec duo, Christus est in caelo, & corpus eius in coena, inter se pugnent. Necesse habet (inquam) probare, quod non solum modus ille praesentiae, de quo diximus, inutilis sit, verum etiam quod Deus ipse nec sciat, nec possit alium habere modum, id quod etiam in priori libro urgebam. Interea, dum hoc non praestiterit, asseueramus nos, quod Deus sit omnipotens, & plura efficere possit, quam nos sensibus nostris percipiamus, Credo igitur verbis eius, & sequor eam sententiam, quam ipsa verborum litera tradit.

Eodem libro.

Vult. Tomo 2. Ger.
folio 184. fa. 1.
Ienen. Tom. 3. Ger.
folio 496. fa. 2.

Vociferantur aduersum nos, quod confundamus duas naturas in vnam essentiam. Hoc non est verum. Non enim dicimus, quod Deitas sit humanitas, aut quod diuina natura sit humana natura, id quod esset duas naturas in vnam essentiam confundere: sed coniungimus duas distinctas naturas in vnam personam, & dicimus, Deus est homo, & homo est Deus. Vicissim autem vociferamur aduersus ipsos, quod personam Christi diuidant, perinde ac si essent duae personae. Nam si Alloceosis habuerit hic locum, sicut Cinglius ea vtitur, certe fient ex Christo duae personae, altera diuina, altera humana, Quae enim de passione Christi dicuntur, ea tribuit humanae tantum naturae. & adimit ea omnino Deitati. Nam vbi opera sunt diuisa & distincta, ibi persona diuidatur, necesse est propterea, quod omnia opera seu passiones, attribuuntur non naturis, sed personis.

nis. Persona enim illa ipsa est, quæ omnia operatur, & patitur alterum quidem iuxta hanc, alterum autem iuxta illam naturam, id quod doctis optimè notum est. Arbitramur igitur Christum Dominum nostrum sic esse in vna persona Deum & hominem, vt nec naturas confundamus, nec personam diuidamus.

Et mox.

Item, cum non probent, quòd dextra Dei sit peculiaris locus in cælo, tunc manet adhuc firmum & stabile, quod antea ostendi, videlicet, corpus Christi esse vbiq; propterea quòd sit ad dextram Dei, quæ est vbiq;. Nec est mirum, quòd nesciamus quo modo hoc fiat, cum nesciamus etiam, quo modo fiat, quòd dextra Dei sit vbiq;. Non est dubium, quin non sit is modus, quo nos corporalibus oculis rem quandam alicubi esse videmus, quemadmodum fanatici Sacramentum aspiciunt. Deus autem tantæ est industrie, vt sciat alium modum excogitare, quo res sic se possit habere, adeoq; sic sese habeat, donec fanatici diuersum probauerint.

Quamquam enim Alloeosis firma consisteret, quòd altera natura pro altera acciperetur, hoc tamen pertineret tantum ad actiones seu operationes naturarum, non autem ad naturarum essentiam. Etsi etiam in actionibus, cum dicitur (Christus cõcionatur, bibit, orat, moritur) posset Christus pro humana natura accipi, tamen hoc fieri non potest in essentia, cum dicitur, Deus est homo, vel homo est Deus. In hac locutione non potest esse Alloeosis, ac ne quidem Synechdoche, vel alius quispiam tropus. Vt enim ibi Deus pro Deo, homo pro homine accipiatur, necesse est. Ego vero cum scriberem: Corpus Christi vbiq; esse, non tractabam de actionibus naturarum,

D. MARTINI LVTHERI TESTIMONIA

naturarum, sed de naturarum substantia seu essentia. Quare nec Alloëosis, nec Synechdoche potest hoc refutare, quia vniuscuiusque rei essentia, verè est pro se essentia, nec accipitur altera pro altera. Et qui susceperit hoc refutandum, non adducat, nec Alloëoses, nec Synechdochen, nec alios Tropos, nihil enim in hoc proposito efficient, sed necesse habent fundamenta vera, quibus insisto, refutare. Mea autem fundamenta, quibus confido, hæc sunt: videlicet. Primum, est articulus nostræ religionis, Iesus Christus est essentialiter, naturaliter, & verè perfectus Deus & homo, in vnitatis personæ, indiuisæ & inseparabiliter. Secundum, quòd dextra Dei sit vbiq;. Tertium, quòd verbum Dei nec falsum sit nec mendax. Quartum, quòd Deus nouerit & habeat varios modos seu rationes, quibus possit alicubi esse, & non tantum eum modum, de quo Fanatici ioculantur, & quem Philosophi vocant localem &c.

Eodem libro.

Vult. Tom. 2. Ger.

folio 185. fa. 2.

Ienen. Tom. 3. Ger.

folio 498. fa. 2.

VT reuertar ad propositum, cum nostra fides tenetur, quòd Christus sit Deus & homo, & quòd duæ naturæ sint vna persona, nec possit hæc persona diuidi, dubium non est, quin possit sese iuxta corporalem & sensibilem modum, in quocunque loco libet, manifestare, sicut & manifestauit se, postquam à mortuis resurrexisset, & manifestabit se in extremo die. Sed præter hunc modum, potest etiam altero incomprehensibili modo vti, sicut ex Euangelio probauimus, quòd exierit è sepulchro per obsignatum lapidem, & intrauerit in domum, per ianuas clausas. Postquam autem talis est homo, qui sit supernaturaliter vna persona cum Deo, nec sit extra hunc hominem Deus, necessariò sequitur, quod

quod etiam iuxta tertium supernaturalem modum, sit & possit esse, ubicunq; est Deus, vt omnia vnde quaq; plena sint Christo, etiam secundum humanitatem, non quidem iuxtra primum corporalem sensibilem, sed iuxta supernaturalem & diuinum modum. Necesse enim habes confiteri & dicere, quod Christus secundum Deitatem, ubicunq; est, ibi sit naturalis & diuina persona, ac ibi quoq; naturaliter & personaliter praesens adsit, id quod conceptio eius in utero materno testificatur. Nam, si debuit esse filius Dei, necesse habuit naturaliter & personaliter in utero matris esse, & homo fieri. Si ergo naturaliter & personaliter est, ubicunq; fuerit, necesse habet ibi etiam homo esse. Non enim sunt duae diuinae personae, sed vna tantum persona. Vbi-
 cunq; ea fuerit, ibi vnica & indiuisa est persona. Et vbi-
 cunq; dixeris, hic est Deus, ibi necesse habes dicere, hic etiam
 est Christus homo. Ac ubicunq; demonstrares locum, in
 quo esset Deus, & non homo, certè mox sequeretur, diuina
 esse personam, quia tunc verè affirmare possem, quod
 hic esset Deus, qui non esset homo, nec vnquam factus es-
 set homo. Absit autem à me, vt talem Deum agnoscam.
 Ex hoc enim sequeretur, quod spacia & loca duas naturas
 à se inuicem separarent, & personam diuiderent, cum ta-
 men ne mors quidem ipsa, ac ne diaboli quoq; omnes potuerint
 hanc personam diuidere, & à se inuicem discerpere.
 Ac profecto Christus non esset magne admodum aestimati-
 onis, si in vnico tantum loco esset simul diuina & humana
 persona, in alijs autem omnibus locis necesse haberet nus-
 dus tantum & separatus Deus, ac diuina persona, absq; hu-
 manitate esse. Non sic, bone vir, sed ubicunq; tu mihi De-
 um collocaueris, ibi humanitatem etiam colloces, necesse
 est. Non ferunt, vt diuidantur, & à se inuicem separentur.
 Deus & homo, vna persona facta est. Nec Deus à se huma-
 nitatem sic seponit, quemadmodum homo quispiam, cum

L dormitum

D. MARTINI LUTHERI TESTIMONIA

dormitum vadit, tunicam suam exuit, & aliò projicit. Nã, vt hanc rem simplicioribus crassa similitudine exponam, humanitas propius est vnita cum Deo, quàm cutis nostra cum carne nostra, imò multò propius, quàm corpus & anima. Donec igitur homo viuit, & sanus est, cutis & caro, corpus & anima in tantum vna sunt res & persona, vt non queant separari, Sed vbi cunq; est anima, ibi etiam corpus sit, necesse est, & vbi est caro, ibi etiam necessariò est cutis. Nec potes ostendere peculiarem locum aut spacium, in quo tantum sit anima absq; corpore, sicut nucleus absq; testa, aut vbi sit caro absq; cute, sicut pisum absq; sua tunica, sed vbi cunq; alterum est, ibi alterum quoq; sit, necesse est. Eodem modo, non potes Deitatem ab humanitate separare, & eam alicubi collocare, vbi non vnà sit etiam humanitas. Sic enim diuideres personam, & faceres ex humanitate, quasi siliquam, imò quasi tunicam, quam Deus iuxta locorum aut spaciorum qualitatem indueret & exueret, ideoq; corporale spacium loci tantarum esset virium, vt diuinam personam diuideret, quam tamen nec Angeli, nec omnes creaturæ diuidere potuerunt.

Eodem libro.

Vuit. folio 187.

f. 1.

Ienen. folio 500.

f. 4.

ITaq; vnicum corpus Christi tribus modis aut varietatibus tibus alicubi est. Primus est modus cõprehensibilis, corporaliter seu localis, sicut in hac terra corporaliter ambulauit, quo iuxta suam magnitudinem occupauit spacia locorum, & circumscriptus est loco. Hoc modo licet ei adhuc vti, quando liber, sicut & eo vsus est, postquam resurrexisset à mortuis, & vtetur eo in extremo dte, quemadmodum Paul. ait 1. Timoth. 6. Quam (apparitionem) temporibus suis ostensurus est ille beatus &c. Et Coloss. 3. Cum Christus apparuerit, vita nostra &c. Iuxta hunc modum Christus non est in Deo, vel apud patrem, ac ne quidem in cœlo,

lo, sicut fanaticus spiritus somniat. Deus enim non est corporale spacium aut locus. Et huc pertinent dicta illa, quae fanatici recitant, quod Christus deserat mundum, & vadat ad patrem, &c. Secundus est incomprehensibilis spiritualis modus, quo Christus nec occupat spacia locorum, nec circumscribitur loco, sed pertransit pro sua voluntate omnes creaturas, quemadmodum visus meus, (vt crassa similitudine vtar) in momento percurrit aërem, lucem, aut aquam, ibiq; praesens est, nec tamen occupat locum, nec circumscribitur loco. Sic & clangor aut sonus percurrit aërem, aquam, tabulas aut parietem, & nec spacium loci occupat, nec loco circumscribitur: Sic etiam lux & calor percurrunt aërem, aquam, vitrum, cristallum, & id genus alia, ibiq; praesentia sunt, attamen nec spacia locorum occupant, nec locis circumscribuntur. Et multò plura his similia sunt. Hoc modo vsus est Christus, cum è sepulchro, quod lapide signatum & munitum erat, exiret, & cum per ianuas clausas ad discipulos intraret: similiter, in pane & vino coenae Dominicae: & sicuti pie creditur, cum è virgine matre sua nasceretur &c. Tertius modus est diuinus & coelestis, quo est cum Deo vna persona. Iuxta hunc modum, non est dubium, quin multò magis omnes creaturas penetret, ac praesentes sibi habeat, quam iuxta secundum modum. Si enim iuxta secundum modum, in & cum creaturis ita esse potest, vt ipsum nec sentiant, nec attingant, nec metiantur, nec cõprehendant, multò certè magis & longè admirabilius est in omnibus creaturis, iuxta coelestem illum tertium modum, vt ipsum nec metiantur, nec comprehendant, sed potius vt habeat ipsas coram in conspectu suo, ac praesens eas metiatur & comprehendat. Necessè enim habes eam Christi essentiam, qua est cum Deo vna persona, longissimè extra creaturas collocare, adeoq; tam longè, quam Deus ipse

D. MARTINI LVTHERI TESTIMONIA.

extra eas est. Et è contra, tam alrè & propè in omnibus creaturis collocare, quàm Deus ipse in eis est, quia est vna & indiuisa persona cum Deo, aut enim necesse habet ibi esse, vbi est Deus, aut fides nostra vana est. Quis autem est qui possit cogitare aut explicare, quomodo hoc fiat? Scimus quidem, quòd Christus sit in Deo extra omnes creaturas, & vna cum Deo persona, sed quomodo hoc fiat, nescimus. Hoc mysterium superat naturam & rationem omnium etiam Angelorum in cælo, solum autem Deo cognitum & perspectum. Cum igitur hoc sit nobis incognitum, & tamen verissimum, non prius negandum est verbum eius, quàm possimus certò probare, quòd corpus Christi nullo modo queat ibi esse, vbi Deus est, & quod modus ille præsentia, de quo diximus, falsus sit. Nam hoc fanatici omnino probare debent, sed non facient, non (inquam) facient.

Eodem libro.

Vuit. fol. 189.
fa. 2.
Ienen. fol. 502.
fa. 2.

Secundo, postquam Christus est Deus & homo, & humanitas eius vna est cum Deo persona, ideoq; sic omnino totus in Deum super omnes creaturas assumptus & exaltatus, vt ipsi sit quasi adglutinator, respondere deberet fanaticus spiritus, quomodo fieri posset, quòd Deus alicubi sit, vbi non sit homo, & quomodo possibile sit, vt Deus absq; personæ diuisione in hoc loco sit sine humanitate, in alio autem loco cum humanitate: cum tamen nò duos Deos, sed vnum tantum Deum agnoscamus, & is totus omnino sit homo, iuxta alteram quidem in diuinitate personam, videlicet filij. Quid enim profuerit, quòd aliàs multo blateret, & vbi necessarium esset respondere, aliò transiliat & taceat? Si Deus & homo vna est persona, & duæ naturæ inter se ita vnita, vt propius sibi ipsis coniunctæ sint, quàm corpus & anima, certe necesse est, vt Christus ibi sit homo, vbi Deus est. Si est in vno loco Deus & homo, quam ob causam

causam non esset etiam in altero loco Deus & homo; Si in altero, cur non etiam in tertio, quarto, quinto, adeoque in omnibus locis? Si uero tertius, quartus & quintus locus non permittunt, ut sit simul Deus & homo, certe ne primus quidem, & vnus locus non permittit, ut sit Deus & homo. Nam si vel locus, vel spatium loci potest personam diuidere, certe id non minus faciet primus locus, quam omnia alia loca. Hic fuisset respondendum, & hoc urgebam, cum ostenderem, quod Deus & homo vna esset persona, & Christus per hoc affectus esset supernaturalem essentiam, aut modum, ut esset in omnibus locis.

Eodem libro.

Recitabo autem crassam similitudinem. Ecce tibi, Sol *vult. folio 206.*
 spargit lucem suam in magnam quandam piscinam, *sa. 2.*
 aut lacum. Ibi cum non sit nisi vnus Sol, necesse est, ut naturaliter non sit nisi vna imago Solis in aqua. *Ienen. folio 521.*
 Quomodo ergo fit, quod cum centum, aut multo plures starent circa piscinam, vnusquisque tamen haberet prae se, in suo loco imaginem Solis, nec quisquam eorum, in alterius loco? Quod si circum circa obambulet, certe imago comitatur eum, & est in omnibus locis piscinae, quocumque ierit. Ac si mille oculi prospicerent in piscinam, vnusquisque oculis videret prae se imaginem Solis, & non prae alio. En tibi creaturam, quae potest aliquo modo in omnibus locis piscinae esse. Quis ergo negabit, quod non multo magis Deus ipse creator sciat modum quendam, & possit efficere, ut vnum illud corpus Christi sit eo modo, pro suo arbitrio, in omnibus locis, aut vbicunque voluerit? Hic, hic inquam, necessarium est respondere & probare, quod omnipotentia Dei hoc efficere non queat. Si hoc non fuerit comprobatum, horribilis est temeritas, quod affirmant haec duo inter se pugnare, re, corpus Christi est in caelo, & in coena, quando quidem

D. MARTINI LUTHERI TESTIMONIA:

non possint hoc pro certo habere, & tamen verba *Del certa* sint, Hoc est corpus meum, &c.

Eodem libro,

*viat. folio 207.
fa. 2.
Ienen. fol. 512.
fa. 2.*

CUm allegarem apparitionem Christi, quæ facta est duo Stephano Act. 7. & alijs sanctis. & vocem Dei patris, quæ è nube sonuit Math. 17. (quæ exempla commemorabam, vt probarem, quòd Christus non necesse haberet in vno peculiari loco, in cœlo esse) ibi tum egregiè probat suam sapientiam, ac dicit. Quid hoccine probat, quòd vnum corpus sit in duobus locis? Quomodo, quæso, talia verba conueniunt viro docto? Ego certo agnosco culpam meã. Talia enim exempla ne illud quidem probant, quòd lupus libenter deuoret oues, aut si quid huic simile afferri possit. Scias igitur, me talia exempla eò recitasse, quòd Christus propè sit, & non sedeat in cœlo localiter.

Eodem libro,

*viat. fol. 208.
fa. 1.
Ienen. eod. folio.*

Praterea, Oecolampadius quoq; in hoc loco ultra septa, quod aiunt, transiit, quòd contra suam ipsius, ac vniuersæ scripturæ sententiam, collocet Christum, secundum Deitatem in cœlo, secundum corpus autem tantum in terra. Nò rectè considerant mea fundamenta, nec intelligunt sua ipsorum verba. Si Christus vna est persona in sua Deitate & humanitate, necesse habet humanitas, simul in terra & in cœlo esse, quemadmodum supra, aduersus Cinglium probaui. Esse enim vna in Deo, & cum Deo persona, multò plus est, quàm esse in cœlo. Similiter nec illud verum est, quòd Christus fuerit tunc in cœlo tantum, secundum Deitatem. Vbi, quæso, erat secundum Deitatem, cum in vtero matris homo fieret? An non erat etiam secundum Deitatem personaliter & substantialiter in vtero matris, & super terram.

In breui confessione Martini Lutheri
de sacramento cœnæ.

Alterum dictum (Christus ascendit in cœlum) extorsit *vult. To. 2. Ger.*
 quebam ab eis, firmissimis argumentis. Feri enim *fol. 258. fa. 2.*
 non potuit, vt propter illud dictum (ascendit in cœlum) *ienen. Tom. 8.*
 serio permoti fuerint ad negandam præsentiam corporis *fol. 196. fa. 1.*
 & sanguinis Christi in cœna, de quo tamen in multis libris,
 ac multis etiam contumacibus verbis tumultuabantur.
 Probabam autem eos certo esse vanos & mendaces, idq;
 illo fundamento. Christus instituit cœnam suam, & dedit
 discipulis corpus & sanguinem suum, sicut verba ipsa fo-
 nant, Edite, hoc meum est corpus, priusquam ascendit in
 cœlum. Hic enim sedet in mensa super terram, & celebrat
 primam suam cœnam. Non potest igitur verum esse, quod
 iactant, videlicet, quòd ex dictis de Ascensu Christi per-
 moti fuerint. Huic enim repugnat, quòd Christus celebrat
 cœnam suam, priusquam ascendit in cœlum. Si ergo as-
 census eius in cœlum non impedit primam cœnam, quo-
 modo verum, ac minimè vanum esse potest, quod dicunt,
 ascensum Christi in cœlum, permouisse ipsos, & obstaculo
 ipsis fuisse, quò minus crederent veram præsentiam cor-
 poris & sanguinis Christi in cœna? quandoquidem iam
 mille quingentis annis nullam aliam cœnam, quàm eam,
 quæ est initio à Christo ipso instituta, & commendata, ce-
 lebrauerimus, sicut ipse dixit. Hoc facite in mei commem-
 orationem. Ad hæc, nec norunt, nec intelligunt,
 quid sit ascendere in cœlum. Quomodo igitur
 fieri potuit, vt ex hoc dicto permo-
 uerentur? Hæc Lutherus.

43968-0

IOANNES BRENTIVS.

Hactenus commemoravi sententiam Lutheri de hypostatice seu personali vnione duarum naturarum in Christo, de ascensu Christi in caelum, & de sessione eius ad dextram Dei patris sui. Ex quibus fundamentis definitio totius controuersiae (quantum ego quidem iudicare possum) de vera, reali, seu substantiali praesentia corporis & sanguinis Christi in coena, praecipue pendet. Potuissim quidem plura & copiosiora ex libris eius recitare, sed quia hi libri publice extant, volui tantum, quasi digito praecipua loca demonstrare, & lectorem admonere, ut se ad ea referat, & diligenter expendat, non tam quis ea dicat, quam quae dicantur, & quibus Scripturae testimonijs atque argumentis explicentur & confirmentur. Gratiitudinis genus est, Scripta eius viri, quem Deus ad praefendam nobis faciem cognoscendi Christi & Antichristi excitauit, non sic temere, quasi vnus ex vulgo, & in Ecclesia ignoti abijcere. Nec haec sententia, quam de praesentia corporis Christi & sanguinis eius in coena habuit, nata est ei incoGITANTER in ore, sed ut semper constanter eam asseruit, ita ad propugnandam eam multa & magna sustinuit certamina. Ac priusquam excessit ex hac vita, quasi futurum vaticinans, ut hoc bellum in Ecclesia iterum recrudesceret, ita explicuit, ita muniuit, ut vniversus Christianus orbis haud obscure cognosceret, ipsum in ea & acquieuisse, & spiritum suum DOMINO commendasse.

TEA O 2.

OCN . 914258664